

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В. Н. КАРАЗІНА

Економічний факультет
Кафедра міжнародної економіки та світового господарства

Реєстр № _____
Нормоконтролер

«До захисту»
Завідувач кафедри

ОФШОРНІ ФІНАНСОВІ ЦЕНТРИ У ГЛОБАЛЬНОМУ РУСІ КАПІТАЛІВ

Кваліфікаційна робота бакалавра

Виконав:

студент 4-го курсу

першого (бакалаврського) рівня

вищої освіти

заочної форми навчання

гр. ЕМ-42

ЯНОШ ОГАНОВ

Науковий керівник:

д. е. н., професор

Людмила НЕЧИПОРУК

Харків – 2025

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОФШОРНИХ ФІНАНСОВИХ ЦЕНТРІВ	7
1.1. Поняття, сутність та передумови виникнення офшорних фінансових центрів	7
1.2. Правові режими функціонування офшорних фінансових центрів	15
1.3. Аналіз діяльності офшорних фінансових центрів та їх наслідки	21
Висновки до розділу 1	26
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РОЛІ ОФШОРНИХ ФІНАНСОВИХ ЦЕНТРІВ У ГЛОБАЛЬНОМУ РУСІ КАПІТАЛІВ	28
2.1. Переваги та ризики використання офшорних фінансових центрів	28
2.2. Механізми функціонування офшорних фінансових центрів у світовій економіці	37
2.3. Український бізнес у системі офшорних юрисдикцій та способи його деофшоризації	47
Висновки до розділу 2	60
ВИСНОВКИ	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	68
ДОДАТКИ	75

ВСТУП

Актуальність теми. Фінансова діяльність стає дедалі більш інтегрованою, у багатьох випадках набуваючи трансконтинентального масштабу на тлі регіоналізації. Глобалізація через призму інтернаціоналізації фактично означає масштабний перерозподіл економічного потенціалу на світовому рівні. Саме інтернаціоналізація, яка переходить у транснаціональні (трансконтинентальні) форми та охоплює глобальні масштаби, інтегрує окремі економіки в єдину систему світового господарства, посилюючи їхню взаємодію та взаємозалежність. У цих процесах все більшого значення набуває рух капіталу. Світовий ринок капіталів має чітку географічну структуру, об'єднуючи міжнародні фінансові центри, які акумулюють величезні обсяги позичкових капіталів. У цих центрах зосереджено численні кредитно-фінансові установи, які забезпечують світову торгівлю, переміщення капіталів і виконують більшу частину міжнародних валютних, кредитних, депозитних, емісійних та страхових операцій.

Сприятливий податковий клімат є невіддільним чинником забезпечення вільного міжнародного руху капіталу. Він може проявлятися у різних формах і реалізовуватися на різних етапах та рівнях цього процесу. Формат податкового клімату залежить від поточного стану економіки країни та її стратегічних цілей щодо участі в міжнародному обігу капіталу. Податковий клімат впливає не лише на залучення іноземного капіталу, а й на запобігання відтоку національного капіталу. Саме тому ключовим елементом сучасної глобальної фінансової системи стали складні механізми податкової оптимізації. Вони передбачають використання переваг, що надаються пільговими режимами оподаткування, такими як фіскальні оази, офшорні зони та податкові гавані.

Мета і завдання дослідження полягає в обґрунтуванні ролі офшорних фінансових центрів у глобальному русі капіталів.

Об'єктом дослідження виступає глобальний рух капіталів.

Предмет дослідження – місце та роль офшорних фінансових центрів у глобальному русі капіталів.

З метою досягнення окресленої мети у роботі було визначено такі **завдання**:

- 1) дослідити поняття, сутність та передумови виникнення офшорних фінансових центрів;
- 2) охарактеризувати правові режими функціонування офшорних фінансових центрів;
- 3) здійснити аналіз діяльності офшорних фінансових центрів та їх наслідки;
- 4) проаналізувати переваги та ризики використання офшорних фінансових центрів;
- 5) обґрунтувати механізми функціонування офшорних фінансових центрів у світовій економіці;
- 6) розглянути український бізнес у системі офшорних юрисдикцій та способи його деофшоризації.

Методи дослідження: систематизація та узагальнення (при теоретичному обґрунтуванні – поняття офшорних фінансових центрів), порівняння (переваги та ризики використання офшорних фінансових центрів), системний аналіз (під час дослідження механізмів функціонування офшорних фінансових центрів у світовій економіці та аналізі українського бізнесу у системі офшорних юрисдикцій та способів його деофшоризації).

Ступінь наукової вивченості проблеми полягає у систематизації інформації щодо поняття, сутності й передумов виникнення офшорних фінансових центрів, аналізі головних переваг та ризиків використання офшорних фінансових центрів, а також в обґрунтуванні механізмів функціонування офшорних фінансових центрів у світовій економіці.

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, двох основних розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи складає 76 сторінок, які включають 4 таблиці та 2 рисунки.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

БЕПС – боротьба з розмиванням податкової бази та виведенням прибутків

ВВП – валовий внутрішній продукт

МВФ – Міжнародний валютний фонд

МПБ – міжнародний платіжний баланс

ОЕСР – Організація економічного співробітництва та розвитку

ОФЦ – офшорні фінансові центри

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОФШОРНИХ ФІНАНСОВИХ ЦЕНТРІВ

1.1. Поняття, сутність та передумови виникнення офшорних фінансових центрів

Розширення міжнародних фінансових ринків сприяло підвищенню мобільності капіталів, створенню сприятливих умов для перерозподілу фінансових потоків і підприємницьких ресурсів як між окремими країнами, так і між їхніми групами. Сучасна міжнародна міграція капіталу відображає тенденції інтернаціоналізації та глобалізації світової економіки. При цьому процес «офшоризації» набирає дедалі більших масштабів, що зумовлює зростання суперечливого впливу офшорів на функціонування світових фінансових ринків, розвиток міжнародних економічних відносин і економічну безпеку держав. Офшорний бізнес активно освоює нові напрями економічної діяльності та виходить на перспективні ринки. Водночас методи, форми та структура його організації постійно вдосконалюються й ускладнюються, що підсилює його роль у глобальних економічних процесах.

Поняття «офшор» та «офшорний бізнес» глибоко увійшли в сучасну економічну термінологію. Офшори одержали свою назву від англійського терміна «offshore», який має значення «поза берегом», «поза межами». В економічній науці наразі немає чітко визначеного розуміння поняття «офшор». Це зумовлено тим, що «офшор», «офшорна зона» або «офшорний бізнес» передбачають не тільки можливості відходу від «повноправного» оподаткування, а й забезпечення збереження конфіденційності, можливість ухилення від фінансового регулювання, правил і законів, які діють у юрисдикціях інших країн, у яких економічним базисом є реальний сектор [52].

Використання офшорних схем має давню історію. Ще у 166 р. до н. е. на острові Делос в Егейському морі було впроваджено спрощений митний і

контрольний режим. Купцям дозволялося заходити в порти острова без виконання реєстраційних процедур і сплати ввізного мита, що створювало сприятливі умови для відкриття ними торговельних баз. Результати цього нововведення виявилися вражаючими: незначні щорічні збори за право торгувати привабили велику кількість підприємців, а доходи місцевої громади значно перевищили попередні надходження, отримані за вищими тарифами. Водночас купці змогли суттєво збільшити свої прибутки завдяки зниженню податкових витрат.

Уже тоді почали проявлятися перші негативні наслідки низького рівня оподаткування. Купці, які торгували між великими грецькими виробничими центрами, такими як Афіни і Спарта, уникаючи прямих поставок між містами, використовували Делос як перевальну базу. У результаті інші міста недоотримували податки, що змушувало їх шукати альтернативні джерела державних доходів або створювати подібно сприятливі умови для торгівлі на своїй території. Згодом цей підхід був успішно застосований у таких містах, як Ганза, Венеція та Генуя, для створення зон, що сприяли розвитку підприємництва. Однак справжні економічні та правові передумови для виникнення «класичних» офшорних зон сформувалися лише наприкінці XIX століття. Відмінністю таких зон стала не лише мінімізація оподаткування доходів від торговельних операцій на певній території, а й звільнення від податків на доходи місцевих компаній, отриманих за кордоном. Це стало можливим завдяки тому, що наприкінці XIX століття в міжнародних правових відносинах було чітко визначено принципи організації зовнішньоекономічної діяльності [7].

Перші справжні офшорні зони з'явилися завдяки співпраці між Панамою та Ліберією. Ці країни запропонували судновласникам з усього світу можливість реєстрації океанських торговельних суден у своїх портах за символічну щорічну плату, без обкладання суден податками на прибуток від міжнародних перевезень.

Подальшому розвитку офшорного бізнесу сприяли ініціативи Великобританії. У 1930-х роках в британських колоніях Карибського басейну були впроваджені офшорні режими. На відміну від Панами та Ліберії, де основним завданням було збільшення доходів місцевих бюджетів, у Карибському басейні пріоритетним стало створення сприятливого інвестиційного клімату для заможних підприємців з усього світу. Водночас пільгове оподаткування доходів від інвестицій гарантувалося лише за умови, що ці інвестиції спрямовувалися до Канади або Великобританії. Це забезпечувало стимул для притоку капіталу до метрополії та її найближчих партнерів, роблячи офшорні зони ефективним інструментом міжнародної фінансової політики.

У повоєнний період, після розпаду британської колоніальної імперії, карибські офшорні зони та британські острівні території знайшли нову нішу у сфері фінансових послуг, почавши пропонувати реєстрацію неоподатковуваних компаній, зокрема офшорних банків і страхових установ. Саме цей період став початком першого значного буму в розвитку офшорного бізнесу.

Цей бум у 1960-1990-х роках сприяв стрімкому зростанню ролі офшорних центрів у міжнародних фінансових та торговельних відносинах. Таке зростання стало можливим завдяки низці передумов: швидкому розвитку транснаціональних корпорацій, активізації міжнародної співпраці, пришвидшенню руху капіталу, а також загостренню конкуренції між підприємствами з різних країн. Для максимізації прибутків компанії почали активно використовувати новий інструмент – міжнародне податкове планування, що суттєво зміцнило позиції офшорів у глобальній економіці.

У 1970-х роках, під час глобальної фінансової кризи, США посилили вимоги до банківських резервів, що змусило американські фінансові установи відкривати філії за кордоном. Згодом цей процес поширився на страхові, консалтингові та інвестиційні компанії, які почали обирати офшорні фінансові центри як найбільш вигідні для ведення бізнесу [17].

Значний поштовх у розвитку офшорів стався у 1990-х роках, коли через розпад планово-адміністративної системи низка країн Азії, Африки, Латинської

Америки та Океанії здобули незалежність. Для багатьох з цих невеликих і економічно слабких країн статус офшору став способом забезпечити власне виживання та розвиток. Існує думка, що максимальним ступенем розвитку офшорного режиму є його ліквідація. Це означає, що офшори можуть бути тимчасовим інструментом, необхідним для подолання економічних труднощів у країні. Однак, якщо існування офшорної зони вигідне для іншої, більш економічно розвиненої держави, її статус може зберігатися значно довше, підтримуючи інтереси цієї держави.

Більшість територій із низьким рівнем оподаткування категорично не підтримують сучасні ініціативи Організації економічного співробітництва та розвитку, спрямовані на ліквідацію податкових гаваней. Водночас багато розвинених країн також не поспішають припиняти практику надання податкових пільг на своїх територіях. Таким чином, існування обмеженої кількості офшорних зон часто виявляється вигідним не лише їхнім громадянам, а іноді й урядам окремих розвинених держав [17].

Аналізуючи вищезазначене, можна дійти висновку, що основною причиною появи офшорних центрів стало зростання податкового навантаження. Для невеликих країн цей шлях часто стає чи не єдиною можливістю розвитку. Здебільшого класичні офшори розташовані на островах, які обмежені в доступі до простору та природних ресурсів, що унеможлиблює розвиток виробництва або певних галузей економіки. У таких умовах фінансовий сектор стає для цих країн основним засобом економічного зростання.

У наш час офшорами або офшорними фінансовими центрами (ОФЦ) прийнято вважати юрисдикції, що є транзитними, чи відношення зовнішніх фінансових позицій до розміру ВВП яких значно вище, ніж середні в світі значення (щонайменше втричі) [58].

Українські дослідники З. Луцишин та Е. Мехтієв також стверджують, що ОФЦ є юрисдикціями, що виконують роль транзитних центрів, де співвідношення зовнішніх фінансових активів до обсягу ВВП значно перевищує середні світові показники. У контексті глобалізації, коли рух

капіталу набув безпрецедентної швидкості й обсягу, офшорні фінансові центри перетворилися на своєрідні «вузли», які поєднують розвинені економіки з ринками, що розвиваються, і водночас викликають питання щодо їхнього впливу на фінансову стабільність та справедливість. Такі центри, як Кайманові острови, Бермуди чи Люксембург, стали осередками для хедж-фондів, трастів та багатонаціональних компаній, стимулюючи потоки капіталу, що підтримують глобальну економічну активність. Завдяки своїй транзитній функції ці юрисдикції дають можливість акумулювати значні обсяги зовнішніх активів, що значно перевищують їхній внутрішній економічний потенціал [29, с. 68].

Л. Горбач та О. Плотніков зауважують, що офшорний фінансовий центр – «це фінансовий цент, де можна проводити операції, які не підпадають під національне регулювання та не вважаються складовою економіки». Головна причина виникнення офшорних центрів, за словами науковців, насамперед полягала в існуванні надто високих ставок податків на доходи банків у розвинутих країнах і країнах, які розвиваються [8].

А. Литвиненко та О. Литвиненко наголошують, що офшорний центр є фінансовим центром, що заохочує приплив іноземного капіталу шляхом надання податкових та інших пільг іноземним компаніям, зареєстрованим в країні розміщення центра [47, с. 110].

За визначенням ОЕСР офшорний фінансовий центр – це країна чи юрисдикція з фінансовими центрами, які складаються з фінансових установ, що мають справу головним чином з нерезидентами і/або в іноземній валюті в масштабі, який є непропорційним розміру економіки країни, що приймає. Нерезидентні, або контрольовані, інститути відіграють вагому роль у таких фінансових центрах [40].

У 1998 р. ОЕСР виокремила низку провідних факторів для ідентифікації офшорних фінансових центрів, з-поміж яких слід виділити: відсутність чи номінальний розмір податку на певні доходи; низький рівень прозорості; недостатній обмін інформацією; відсутність суттєвої економічної діяльності [25, с. 24].

Окрім того, офшорам властиві й інші характеристики, серед яких:

- максимальна конфіденційність, що стосується не лише банківських рахунків, але й звичайних корпоративних зв'язків «принципал-агент»;
- спрощена й швидка процедура реєстрації компаній та емісійних паперів;
- використання прецедентного права;
- можливість уникнення обмежень щодо торгівлі за допомогою застосування юрисдикцій-буферів;
- ухилення від валютного й банківського регулювання, фінансового моніторингу (заходів у галузі запобігання та протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму) [29, с. 70].

В. В. Кухарик та В. Фаримець зауважують, що до головних ознак офшорних фінансових центрів відносяться такі: ліберальне валютно-кредитне законодавство, що захищає інтереси інвесторів та мінімізує державне втручання, проведення валютних і кредитних операцій здебільшого в іноземній валюті, а також застосування різниці між офіційним та ринковим курсами валют при продажі й купівлі, що супроводжується низькими чи відсутніми податковими ставками [25, с. 24].

На сучасному етапі виокремлюють три типи офшорних фінансових центрів. Так, перший тип – нью-йоркська модель – передбачає спеціальні формально встановлені домовленості з такими авторитетними фінансовими центрами, як Нью-Йорк, Сінгапур, Токіо. На цих ринках установлюються спеціальні рахунки окремо від внутрішніх та ці рахунки вільні від обмежень, що належать до внутрішнього фінансового ринку (до прикладу, резервні вимоги). Існує корпоративне оподаткування, місцевий гербовий збір (на ринку Токіо), оподаткування ділових цінних паперів (допускається у Сінгапурі), та відсутнє на ринках Нью-Йорку та Токіо.

Другий тип – це лондонська модель. У Лондоні, Гонконзі фінансові угоди вільні від обмежень, незалежно від того, резиденти чи не резиденти є учасниками ринку. У цих містах офшорний ринок є просто офшорними угодами між

нерезидентами, адже внутрішні й зовнішні угоди об'єднані. На офшорних ринках цієї моделі існує корпоративне оподаткування та допускається оподаткування ділових цінних паперів.

Третій тип – «податкове сховище». До цього типу офшорних ринків відносять ринки Багамських і Кайманових островів. На цих ринках угоди укладаються нерезидентами і зовсім не оподатковуються, відсутнє також корпоративне оподаткування й оподаткування ділових цінних паперів, однак існують реєстраційні внески й плата за ліцензії [30, с. 77].

Причинами привабливості офшорних фінансових центрів як для іноземних, так і для місцевих суб'єктів господарювання є такі [8]:

- виконання посередницьких функцій для позичальників і вкладників;
- буквально відсутність податків та контроль за управлінням портфельними інвестиціями;
- невелике офіційне регулювання;
- підвищення важливості життя в країнах, де розташовані офшорні банківські центри, завдяки накопиченню коштів від видачі ліцензій, банківських зборів та інших платежів;
- робота іноземних банків на їх землі сприяє збільшенню зайнятості населення району.

Офшорні фінансові центри є інструментом для управління міжнародними фінансовими потоками, сприяючи збереженню, інвестуванню й переміщенню капіталу. Їх діяльність тісно пов'язана з глобалізацією економіки, розширенням міжнародної торгівлі, фінансових ринків і мобільності капіталу. Головна мета створення офшорних фінансових центрів полягає у забезпеченні умов для залучення капіталу, наданні спеціалізованих фінансових послуг (управління фондами, страхування, трасти) та оптимізації оподаткування.

На думку З. Луцишин та Е. Мехтієва, офшорні фінансові центри з'явилися у відповідь на податковий тиск і жорстке регулювання, а ті або інші характеристики стали їм властиві у ході еволюції даних інститутів та пов'язанні з пошуком асиметрій в інших юрисдикціях [29, с. 71].

Зауважимо, що передумовами виникнення офшорних фінансових центрів є такі:

- 1) глобалізація фінансових ринків – зростання міжнародних економічних зв'язків стимулювало потребу в універсальних платформах для управління капіталом;
- 2) конкуренція між країнами – маленькі держави з обмеженими ресурсами почали використовувати податкові пільги як засіб залучення іноземного капіталу;
- 3) гнучке законодавство – держави, що розвивали ОФЦ, приймали спеціалізовані закони, які забезпечували мінімальне регулювання та податкові переваги для нерезидентів;
- 4) міжнародні угоди – виникнення подвійного оподаткування сприяло створенню офшорних структур для його уникнення;
- 5) розвиток телекомунікацій – цифровізація сприяла швидкому обміну фінансовими даними, що зробило можливим функціонування офшорних фінансових центрів у будь-якій точці світу;
- 6) інновації у фінансових послугах – офшорні фінансові центри активно використовують сучасні фінансові інструменти, пропонуючи клієнтам нові можливості;
- 7) стабільність державної влади – офшорні фінансові центри зазвичай створюються у країнах із відносно стабільними політичними умовами;
- 8) відсутність жорсткого державного регулювання – ліберальна економічна політика сприяє формуванню сприятливого бізнес-клімату;
- 9) попит на фінансову конфіденційність – компанії та фізичні особи зацікавлені у захисті своїх активів від надмірного державного втручання;
- 10) низька довіра до місцевих податкових систем – пошук альтернатив через недоліки внутрішньої економіки та фінансової системи.

Отже, підсумуємо, що офшорні фінансові центри – це юрисдикції, які спеціалізуються на наданні фінансових послуг нерезидентам із вигідними умовами оподаткування, конфіденційністю та регулятивними пільгами. Вони є

привабливими для компаній та фізичних осіб, які бажають знизити податкове навантаження, оптимізувати управління капіталом або захистити активи. Офшорні фінансові центри є важливою складовою сучасної глобальної економіки, їх виникнення та функціонування ґрунтується на комплексі економічних, юридичних, політичних та соціальних чинників. Офшорні фінансові центри відіграють подвійну роль: з одного боку, сприяють оптимізації капіталу та фінансовому плануванню, а з іншого – створюють виклики, пов'язані із прозорістю та уникненням оподаткування.

1.2. Правові режими функціонування офшорних фінансових центрів

Офшорний бізнес – це підприємницька діяльність, що здійснюється, як правило, в межах міжнародної групи компаній, частина якої знаходиться в країнах, які надають податкові, валютні й інші пільги при інших умовах.

Провідною особливістю офшорів є існування спеціального корпоративного законодавства, згідно з яким офшорні компанії реєструються. Це, головним чином, Закон про компанії в тій чи іншій формі: Business Companies Act, International Business Companies Act, Companies Ordinance. Цей корпоративний закон передбачає можливість зареєструвати компанію у формі International Business Company (IBC) або Exempted Company, або Offshore Company, що звільняються від оподаткування в обмін на заборону ведення бізнесу в країні реєстрації [60].

У липні 1989 року на Паризькій конференції «великої сімки» було створено Спеціальну групу з боротьби зі злочинністю у фінансовій сфері (Financial Action Task Force on Money Laundering – FATF; в українській транскрипції – ФАТФ). Основною метою діяльності цієї організації є всебічний аналіз оперативних заходів, спрямованих на запобігання використанню банківської системи та фінансових установ для відмивання коштів, розробка модельних законодавчих актів і превентивних заходів у цій сфері, а також посилення координації зусиль країн-учасниць ФАТФ.

ФАТФ тісно співпрацює з ООН, яка останніми роками активно долучилася до боротьби з легалізацією «брудних коштів». У червні 1998 року, під час 20-ї спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН, присвяченої протидії злочинності у фінансовій сфері та боротьбі з незаконним обігом наркотиків, було ухвалено План дій проти відмивання грошей («Action Plan against Money Laundering») [56].

У грудні 1998 року спеціальною брошурою було опубліковано документ «Глобальна програма ООН проти відмивання грошей», у якому детально викладено правові визначення та характеристики низки фінансових злочинів. У преамбулі цього документа наголошується, що боротьба з відмиванням грошей повинна базуватися на єдиних концептуальних засадах для всіх держав світу. На міжнародному рівні заходи протидії відмиванню грошей здійснюються також через регіональні організації, такі як ФАТФ. Серед них: Азіатсько-Тихоокеанська група (APG), Група країн Карибського басейну (CFATE), Група південної та східної Африки (ESAAMLG), а також Комітет експертів Ради Європи з оцінки заходів протидії відмиванню грошей (PC-R-EV). Окрім того, Група експертів Міжамериканської комісії з питань відмивання грошей і контролю над зловживанням наркотичними речовинами (CICAD) відстежує реалізацію Плану дій з боротьби з відмиванням грошей, ухваленого на зустрічі міністрів країн Західної півкулі в Буенос-Айресі у 1995 році [56].

Особливу роль у системі міжнародних організацій відіграє Інтерпол – потужна та авторитетна структура, яка докладає значних зусиль у боротьбі з відмиванням грошей. Організація займається розслідуванням різних міжнародних економічних злочинів, а також збирає та аналізує інформацію про найбільш серйозні фінансові махінації, вчинені в різних країнах. Співпраця так званих фінансових розвідок – національних органів, що протидіють відмиванню грошей, – здійснюється в межах Групи «Егмонт» (Egmont Group), яка була заснована у 1995 році.

Серед інших міжнародних організацій, які тією або іншою мірою впливають на боротьбу з фінансовими злочинами, варто виокремити такі:

- організація країн ЄС з боротьби з комерційною злочинністю (Commonwealth Commercial Crime Unit – CCCU), що об'єднує 49 держав. Її основна діяльність спрямована на забезпечення країн-учасниць необхідною інформацією про міжнародні економічні правопорушення;
- офшорна група з банківського контролю (Offshore Group of Banking Supervisors), яка сприяє співпраці в боротьбі з відмиванням грошей у міжнародних офшорних центрах і вільних економічних зонах;
- Бернський клуб, що об'єднує представників правоохоронних органів низки західноєвропейських держав. Головна мета – забезпечення ефективного обміну інформацією між учасниками;
- міжнародна організація контролю у сфері обігу цінних паперів (International Organization of Securities Commissions – IOSC), яка об'єднує представників регуляторних органів, що контролюють ринки цінних паперів. До її складу входять 136 членів із понад 70 країн;
- міжнародне морське бюро (International Maritime Bureau – IMB), яке протидіє економічним злочинам на морському транспорті, зокрема контрабанді, включно з незаконним перевезенням валюти;
- служба забезпечення безпеки бізнесу при Міжнародній торговельній палаті (Business Security Services of the International Chamber of Commerce), що спеціалізується на боротьбі з різноманітними злочинами у сфері міжнародної торгівлі та банківських операцій;
- міжнародна асоціація слідчих із боротьби з підробками кредитних документів (IACCY);
- міжнародна асоціація професійних офіцерів безпеки банків (IAPSO).

У Рекомендації №2 Робочої групи, викладеній у доповіді Форуму фінансової стабільності, міститься положення, яке пропонує звернутися до МВФ із проханням взяти на себе відповідальність за розробку, організацію та впровадження процесу оцінювання діяльності офшорних фінансових центрів (ОФЦ) [9]. На основі цієї рекомендації МВФ розробив Програму посилення контролю за фінансовим регулюванням в ОФЦ, спрямовану на боротьбу з відмиванням коштів і фінансуванням тероризму («Offshore Financial Center Program»). Ця програма спрямована на оцінку стану правового регулювання

діяльності й контролю в офшорних фінансових центрах, а також заходів, скерованих на боротьбу з відмиванням за допомогою таких центрів доходів, одержаних злочинним шляхом, та з фінансуванням тероризму [13].

Програма включає три етапи:

- 1) самооцінювання діяльності офшорних фінансових центрів із залученням зовнішніх експертів, серед яких фахівці з пруденційного нагляду, представники центральних банків різних країн і співробітники МВФ;
- 2) оцінювання відповідності міжнародним стандартам, яке здійснюється фахівцями МВФ;
- 3) комплексне оцінювання ризиків і вразливості аналізованого ОФЦ із використанням інших програм та систем оцінки стабільності фінансового сектору [13].

Міжнародні стандарти в межах зазначеної Програми охоплюють такі сфери регулювання:

- банківська діяльність – основні принципи ефективного банківського нагляду («Core Principles for Effective Banking Supervision»), розроблені Базельським комітетом із банківського нагляду;
- страхова діяльність – основні принципи страхування («Insurance Core Principles»), створені Міжнародною асоціацією органів страхового нагляду (IAIS);
- ринок цінних паперів – цілі й принципи регулювання ринку цінних паперів («Objectives and Principles of Securities Regulation»), розроблені Міжнародною організацією комісій із цінних паперів (IOSCO);
- боротьба з відмиванням коштів і фінансуванням тероризму: Сорок рекомендацій ФАТФ, що є ключовими міжнародними стандартами, а також Дев'ять спеціальних рекомендацій ФАТФ із протидії фінансуванню тероризму.

Згідно з прес-релізом Форуму фінансової стабільності, оприлюдненим у травні 2000 року, серед 42 офшорних фінансових центрів 23 є державами-членами МВФ, а 13 – залежними країнами або територіями держав-членів МВФ.

Вісімнадцять держав, які є офшорними фінансовими центрами, отримали від МВФ технічну допомогу у різних напрямках. Зокрема, це стосувалося розробки національного законодавства для протидії легалізації доходів, здобутих злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму, а також нагляду в банківському секторі, страхуванні та регулюванні ринку цінних паперів [56].

Деякі з цих держав уже реалізували конкретні заходи для створення правової бази в боротьбі з відмиванням коштів і фінансуванням тероризму, дотримуючись Рекомендацій МВФ і Всесвітнього банку. Наприклад, значна частина офшорних фінансових центрів почала активно співпрацювати з МВФ, ухваливши плани дій для усунення правових прогалин, виявлених під час оцінювання в межах згаданої Програми.

Більшість цих центрів затвердили нові нормативно-правові акти, спрямовані на боротьбу з відмиванням коштів і фінансуванням тероризму. У багатьох із них створено підрозділи фінансової розвідки, які вже приєдналися до Групи Егмонт. Ця організація об'єднує державні відомства, що займаються обробкою конфіденційної інформації, з метою створення спільного механізму для посилення співпраці та обміну даними, необхідними для виявлення й запобігання відмиванню грошей та фінансуванню тероризму [49, с. 125].

У листопаді 2016 року понад 100 юрисдикцій завершили переговори щодо Багатосторонньої конвенції, спрямованої на впровадження заходів для боротьби з розмиванням податкової бази та переміщенням прибутку («Багатосторонній інструмент» або «MLI»). Ця конвенція дозволяє швидко впровадити низку реформ для оновлення міжнародної системи оподаткування та зменшення можливостей для багатонаціональних підприємств уникати сплати податків.

MLI (повна назва – Багатостороння конвенція щодо виконання заходів, спрямованих на протидію розмиванню податкової бази та виведенню прибутку з-під оподаткування) є багатостороннім договором, розробленим Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) у межах Плану BEPS. Конвенція покликана вирішувати ключові питання, зокрема:

- усунення наслідків застосування гібридних схем, які сприяють зменшенню податкового навантаження;
- протидія зловживанню положеннями угод про уникнення подвійного оподаткування;
- боротьба зі штучним уникненням статусу постійного представництва;
- удосконалення механізмів вирішення податкових спорів.

Ці заходи є важливим кроком у зміцненні глобальної податкової прозорості та справедливості. Крім того, у контексті розгляду окресленого питання слід відзначити низку міжнародних документів, які повністю або частково стосуються протидії відмиванню коштів:

«Методологія з оцінки технічної відповідності рекомендаціям FATF та ефективності систем протидії відмиванню доходів та боротьби з фінансуванням тероризму», редакція листопада 2020 року (Methodology for Assessing Technical Compliance with the FATF Recommendations and the Effectiveness of AML/CFT Systems – Adopted in February 2013 & Updated November 2020) – документ, розроблений FATF.

«Рекомендації FATF. Міжнародні стандарти з протидії відмиванню доходів, боротьби з фінансуванням тероризму і розповсюдження зброї масового знищення», редакція жовтня 2020 року (International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation. The FATF Recommendations – Adopted by the FATF Plenary in February 2012 & Updated October 2020) – також документ FATF.

«Глобальний звіт щодо підвищення ефективності та прозорості урядів – Боротьба з корупцією», жовтень 2020 року (Global Report Enhancing Government Effectiveness and Transparency – The Fight Against Corruption, October 2020; see – Chapter 9: Beneficial Ownership Transparency, Part II: Key Instruments for Fighting Corruption) – підготовлений фахівцями Міжнародного банку реконструкції та розвитку Групи Світового банку.

Директива Європейського Парламенту та Ради (ЄС) 2018/843 від 30 травня 2018 року про внесення змін до Директиви (ЄС) 2015/849 щодо запобігання

використанню фінансової системи для цілей відмивання грошей та фінансування тероризму, а також змін до директив 2009/138/ЄС і 2013/36/ЄС (т.зв. 5-та Директива ЄС проти відмивання грошей або 5 AMLD Directive) [12].

Директива Європейського Парламенту та Ради (ЄС) 2015/849 від 20 травня 2015 року про запобігання використанню фінансової системи для цілей відмивання грошей або фінансування тероризму, яка вносить зміни до Регламенту (ЄУ) № 648/2012, а також скасовує Директиву 2005/60/ЄС та Директиву Комісії 2006/70/ЄС (т.зв. 4-та Директива ЄС проти відмивання грошей або 4 AMLD Directive) [12].

Ці документи забезпечують основу для формування ефективних механізмів боротьби з відмиванням доходів, отриманих злочинним шляхом, і фінансуванням тероризму на міжнародному рівні.

Отже, виходячи з вищевикладеного, можна підсумувати, що офшорна діяльність стає ключовим методом податкового планування підприємства. Правові режими функціонування офшорних фінансових центрів надають можливості для оптимізації бізнесу, зменшення податкового навантаження та збереження конфіденційності. Водночас вони викликають серйозні дискусії у світовій спільноті щодо їх впливу на економіку, фінансову прозорість і міжнародну стабільність. Право та законодавство офшорних територій та законодавства на міжнародному рівні потребує постійної еволюції. Безперечно, це пов'язано з рухом капіталу в епоху глобалізації та потребує детального правового становища офшорних юрисдикцій.

1.3. Аналіз діяльності офшорних фінансових центрів та їх наслідки

У сучасному світі офшорні центри відіграють важливу роль. Вони не лише мають законні економічні інтереси, а й можуть використовуватися в злочинних схемах через високий рівень конфіденційності та забезпечення анонімності банківських рахунків. У суспільстві широко поширена думка, що офшорні фінансові центри пов'язані переважно з конфіденційністю у податкових

питаннях. Проте офшорне законодавство є дуже різноманітним і охоплює різні сфери регулювання. Зокрема, в офшорних юрисдикціях можуть функціонувати унікальні форми трастів, фондів взаємних інвестицій, кептивного страхування. Крім того, офшорне законодавство регулює аспекти корпоративного та банківського права. У всіх цих сферах діє режим конфіденційності, який є ключовим принципом роботи офшорних фінансових центрів. Також офшорні фінансові центри приваблюють інвесторів можливістю податкового планування та застосуванням інструментів для захисту активів [57].

З розвитком глобалізації економіки значення та роль офшорних фінансових центрів суттєво зростають як на національному рівні, так і для світового господарства загалом. Їхня діяльність стає дедалі більш комплексною, охоплюючи не лише функціонування міжнародного ринку позичкових капіталів, але й широкий спектр супутніх послуг. Це включає обслуговування міжнародних валютно-фінансових і кредитних відносин, а також надання страхових, аудиторських та інших послуг. У зв'язку з цим простежується тенденція до спеціалізації та диференціації діяльності офшорних фінансових центрів. Багато країн прагнуть створити власні міжнародні фінансові центри, оскільки вони відіграють важливу роль у формуванні та перерозподілі світового фінансового доходу, сприяють залученню значних капіталів, забезпечують зростання податкових надходжень і сприяють підвищенню рівня зайнятості. Окрім того, ці центри впливають на стабільність національної валюти та сприяють акумуляції значних доходів за статтями платіжного балансу, що робить їх важливими економічними інструментами для країн базування [46, с. 81].

Офшорні центри сприяють активному руху капіталу між країнами та впровадженню нових форм кредитування. З одного боку, вільна циркуляція капіталу створює умови для збільшення інвестицій, але водночас посилює дисбаланси у розподілі фінансових потоків між державами.

До прикладу, часто здійснюються операції з надання позик резидентам для передоплати нерезидентам, зареєстрованим в офшорних центрах. Після певного часу цей аванс повертається, фактично виступаючи як безвідсоткова позика

офшорної компанії. Прибуток, отриманий за рахунок податкової економії, суттєво перевищує відсотки, сплачені за таку позику. Крім того, кредитування офшорних компаній може набувати прихованих форм, наприклад, у вигляді роялті або інших платежів за використання інтелектуальної власності. Таким чином, офшорні компанії стають вигідним інструментом для холдингових структур при організації внутрішньогрупових фінансових потоків, виплат роялті, здійсненні торговельних операцій у межах ЄС, а також для захисту активів у країнах з низьким рівнем гарантій майнових прав.

Офшорні центри також активно задіяні у сфері міжнародної торгівлі. З одного боку, це сприяє зростанню обсягів торгівлі, але з іншого – використання трансфертного ціноутворення може призводити до розмивання податкової бази. У зв'язку з цим трансфертне ціноутворення привертає пильну увагу економічних регуляторів, які активно працюють над запобіганням його використанню в схемах ухилення від оподаткування. Попри різноманітність сфер діяльності підприємств, які застосовують офшорні схеми для оптимізації витрат, часто використовуються стандартні підходи. Наприклад, це координація діяльності філій материнськими компаніями через офшорні структури [57].

Досвід зарубіжних країн показує, що відкритість фінансового ринку та створення фінансового центру у країні сприяють прискоренню економічного розвитку та соціально-економічної модернізації. Такі центри підвищують привабливість країни для іноземних інвесторів і багатонаціональних корпорацій, сприяють глибшій інтеграції національної економіки у світову, а також формують додаткові конкурентні переваги для економічної системи. Робота офшорного фінансового центру забезпечує широкий доступ до інформації та знань про економіку інших країн, фінансовий стан компаній і їхні ресурси. Це створює можливості для ефективнішого управління інвестиціями, збільшення прибутків, розширення впливу на міжнародні ринки, галузі та країни [46, с. 82].

Діяльність офшорних фінансових центрів має позитивний вплив на економіку країни, адже організація біржової торгівлі цінними паперами та товарами (нафта, метали, зерно тощо) сприяє зростанню попиту на валюту тієї

держави, де вони розташовані. Це відкриває можливості для використання такої валюти як резервної у глобальній фінансовій системі, а також забезпечує додатковий емісійний дохід. Крім того, надаючи фінансові послуги зарубіжним компаніям і фізичним особам на власній території, країна не лише поширює на них свої правові норми, але й посилює свій вплив, отримуючи інструменти для впливу на прийняття ними рішень [46, с. 83].

Офшорний фінансовий центр водночас сприяє розвитку низки галузей, необхідних для його функціонування. До прикладу, залучення значної кількості фахівців і працівників стимулює зростання житлового будівництва, готельного бізнесу, закладів харчування, торгівлі, розваг, освіти, культури, побутового обслуговування, транспортної інфраструктури та ділового туризму. Це, у свою чергу, сприяє розвитку суміжних секторів міської економіки, забезпечуючи стабільний потік податкових надходжень до місцевого бюджету [46, с. 83].

Таким чином, офшорні центри самі по собі не є негативним явищем, адже вони забезпечують законні умови, за яких компанії можуть отримувати певні переваги. До їх позитивних аспектів можна віднести:

- створення сприятливого інвестиційного клімату, що сприяє зростанню обсягу та кількості інвестицій;
- зменшення податкового навантаження, яке активізує соціально-економічну діяльність країн у глобальній економіці;
- зниження ризиків для інвесторів і забезпечення права власності, що сприяє стабільнішому економічному розвитку;
- наповнення державного бюджету через сплату зборів під час реєстрації офшорних підприємств, які також користуються інфраструктурою країни;
- стимулювання конкурентоспроможності компаній, надаючи їм можливість розробляти більш гнучкі стратегії розвитку у порівнянні з конкурентами;
- зміцнення міжнародних економічних зв'язків;
- створення умов для впровадження провідних управлінських технологій, зокрема інформаційних систем у банківській сфері та засобах зв'язку.

Окреслені переваги роблять офшорні центри важливим інструментом для економічного зростання й розвитку міжнародної співпраці.

До основних негативних аспектів діяльності офшорних центрів належать:

- ухилення від сплати податків, що призводить до недобросовісної податкової конкуренції. За оцінками британської організації «Oxfam», щорічні втрати бюджету країн, що розвиваються, через недоотримання податків становлять близько 124 млрд доларів США;
- дестабілізація економіки, оскільки офшорні зони акумулюють значні обсяги капіталу, особливо спекулятивного. За оцінками експертів, щорічно з країн, що розвиваються, в офшори переводиться до 800 млрд євро;
- створення умов, які сприяють відтоку капіталу;
- посилення тінізації економіки та стимулювання процесів «відмивання» коштів, отриманих злочинним шляхом. За даними МВФ, обсяг таких операцій становить від 2% до 5% світового ВВП;
- негативний вплив на соціальний стан у країнах-донорах через ухилення від сплати податків;
- значні витрати на організацію офшорної юрисдикції, які часто не відповідають обсягам залучених іноземних інвестицій. Офшорні центри часто слугують лише транзитними базами для капіталу;
- використання внутрішніх ринків офшорних зон для демпінгу товарів, які не відповідають міжнародним стандартам;
- зниження точності економічних прогнозів;
- сприяння зростанню рівня безробіття в країнах-донорах.

Ці проблеми підкреслюють складність використання офшорних центрів у сучасній економіці, створюючи виклики як для окремих держав, так і для глобальної економічної системи [33, с. 155]. Ухвалення міжнародних стандартів фінансового регулювання, підвищення прозорості офшорних операцій та вдосконалення механізмів моніторингу можуть допомогти у вирішенні цих проблем.

Отже, приходимо до висновку, що офшорні фінансові центри відіграють вагомую роль у сучасній глобальній економіці, сприяючи руху капіталу, розвитку міжнародної торгівлі й залученню інвестицій. Їх позитивний вплив виявляється у створенні сприятливого інвестиційного клімату, покращенні конкурентоспроможності компаній, стимулюванні економічного зростання та інтеграції національних економік у світовий ринок, але поряд з цими позитивними аспектами існують і негативні, зокрема офшорні фінансові центри сприяють ухиленню від сплати податків, тінізації економіки, відтоку капіталу та економічній нерівності між країнами. Таким чином, діяльність офшорних фінансових центрів є подвійним явищем, адже з одного боку, вони сприяють міжнародній економічній інтеграції та стимулюють фінансовий розвиток, а з іншого – створюють значні ризики для економічної стабільності й податкової справедливості. Для мінімізації негативних наслідків необхідно посилювати міжнародне співробітництво, впроваджувати жорсткіші регуляторні стандарти та забезпечувати баланс між економічними інтересами різних країн.

Висновки до розділу 1

У першому розділі дослідження проаналізовано поняття, сутність та передумови виникнення офшорних фінансових центрів, правові режими функціонування офшорних фінансових центрів, а також здійснено аналіз діяльності офшорних фінансових центрів та їх наслідки.

Досліджено, що офшорні фінансові центри – це юрисдикції, що спеціалізуються на наданні нерезидентам фінансових послуг за сприятливих умов оподаткування, високого рівня конфіденційності та регуляторних пільг. Вони приваблюють компанії та приватних осіб, які прагнуть зменшити податкове навантаження, ефективно управляти капіталом або забезпечити захист своїх активів. Будучи невід’ємною частиною сучасної глобальної економіки, ці центри базуються на поєднанні економічних, юридичних, політичних та соціальних чинників. Офшорні фінансові центри виконують подвійне завдання:

сприяють ефективному плануванню фінансів і оптимізації капіталу, водночас породжуючи виклики, пов'язані з прозорістю діяльності та мінімізацією податків.

Офшорна діяльність виступає важливим інструментом податкового планування для підприємств. Особливості правових режимів офшорних фінансових центрів створюють умови для оптимізації бізнесу, зниження податкового навантаження та забезпечення конфіденційності. Водночас їх функціонування викликає жваві дискусії на міжнародному рівні щодо впливу на економіку, фінансову прозорість і глобальну стабільність. Законодавство офшорних юрисдикцій та міжнародні правові норми потребують постійного вдосконалення, враховуючи динаміку капіталовкладень у добу глобалізації та необхідність чіткого регулювання діяльності офшорних зон.

Діяльність офшорних фінансових центрів має двоякий характер: з одного боку, вони сприяють глобальній економічній інтеграції та стимулюють фінансовий розвиток, з іншого – створюють суттєві ризики для економічної стабільності та справедливості у сфері оподаткування. Щоб мінімізувати негативні наслідки, необхідно зміцнювати міжнародне співробітництво, запроваджувати суворіші регуляторні стандарти та забезпечувати баланс економічних інтересів різних держав. Зростання ролі офшорів обумовлює необхідність удосконалення міжнародного фінансового регулювання, посилення прозорості операцій й запровадження стандартів, що забезпечать баланс між економічними вигодами та мінімізацією негативних наслідків.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ РОЛІ ОФШОРНИХ ФІНАНСОВИХ ЦЕНТРІВ У ГЛОБАЛЬНОМУ РУСІ КАПІТАЛІВ

2.1. Переваги та ризики використання офшорних фінансових центрів

Провідною метою офшорних центрів є створення для певного кола осіб сприятливого фінансового, валютного та фіскального режимів, високого рівня законодавчих гарантій комерційної та банківської секретності, лояльності державного регулювання. Окрім того, майже всі офшорні зони мають відносно прості вимоги з регулювання та ліцензування фінансових підприємств та організацій.

Офшорні фінансові центри, окрім податкових пільг, створюють нерівновагу у сфері банківського та валютного регулювання, що приваблює структурування складних фінансових механізмів, серед яких важлива роль відводиться транскордонній сек'юритизації. Саме тому такі центри використовуються для створення цільових компаній. Наприклад, майже 32% усіх цільових компаній, які використовуються банками США, розміщуються в офшорах. Надання таких нерівностей призводить до конкуренції між фінансовими центрами у створенні найбільш привабливих умов для бізнесу, що призводить до повного відмови від регулювання та спонукання потенційних інвесторів до позики коштів в їхніх власних юрисдикціях з метою їхнього переведення в фінансові центри для подальшого інвестування. Такі дії стали причиною виникнення ситуацій, де розміри окремих компаній або навіть цілих юрисдикцій стали настільки великими, що їхнє банкрутство здатне призвести до руйнування всієї глобальної системи (явище відоме як «too big to fail») [56].

Інші аспекти використання офшорів та податкових оазисів не є однозначними. Наприклад, високий рівень конфіденційності широко використовується багатьма підприємцями для захисту своїх компаній від

рейдерських атак, що стало невіддільною частиною діяльності у країнах з корумпованою владою. Але за цією особливістю стоїть загроза економічній безпеці країн, оскільки уряди можуть бути необізнаними про власників їх стратегічних об'єктів через відсутність обміну інформацією між юрисдикціями. Крім того, обмін інформацією може взагалі відсутнім або провадитися в односторонньому порядку (наприклад, Великобританія не розкриває інформацію про свої заморські території). Цікавим фактом є те, що угода між ОЕСР і Європейським союзом «Про обмін інформацією з податкових питань» передбачає розкриття інформації лише членам цих організацій [30, с. 84].

Офшорні фінансові центри надають подвійну користь: вони забезпечують стабільний доступ до світових потоків капіталу і, завдяки низьким податковим ставкам, значно знижують податкове навантаження для корпорацій і багатих інвесторів. Така структура захищає місцеву економіку від загальних економічних шоків і сприяє постійному припливу прямих іноземних інвестицій, навіть коли загальні транскордонні потоки капіталу сповільнюються.

На додаток, офшорні юрисдикції привертають увагу інвесторів можливістю розміщення коштів у різноманітні активи, такі як хедж-фонди, приватний капітал, інвестиційні фонди нерухомості та венчурний капітал. Ця стратегія дозволяє забезпечити стабільність і захищеність від інфляції, що відрізняється від традиційних ринків [23, с. 102].

Розглянемо основні переваги використання офшорних фінансових центрів у світовій економіці (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Переваги використання офшорних фінансових центрів у світовій економіці

№	Категорія	Країни	Переваги використання
1.	юрисдикції з нульовими податковими ставками	Кайманові острови, Багами, Британські Віргінські острови, Бермуди,	Бермуди та Кайманові острови, залишаються привабливими для транснаціональних корпорацій завдяки відсутності оподаткування, високому рівню

			фінансової конфіденційності та стабільного регуляторного середовища.
2.	держави з територіальним принципом оподаткування	Сент-Кітс і Невіс, Маршаллові Острови, Сейшели, Гернсі, Острів Мен, Джерсі	Система оподаткування Сейшельських островів і Джерсі дозволяє звільняти від оподаткування доходи, отримані за межами юрисдикції, що сприяє привабленню компаній із міжнародною діяльністю.
3.	класичні офшорні країни	Панама, Маврикій, Антигуа і Барбуда, Гренада, Домініка, Англія, Сент Люсія	Маврикій та Панама зберігають свою конкурентоспроможність завдяки низьким митним ставкам, гнучкому корпоративному законодавству та спрощеним процедурам реєстрації.
4.	офшори у Великобританії	Шотландія, Англія, Уельс	Адаптують свої механізми для підтримки малого та середнього бізнесу.
5.	європейські офшори з низьким оподаткуванням	Португалія, Швейцарія, Чорногорія, Північна Македонія Литва, Латвія, Естонія, Кіпр, Гібралтар,	Швейцарія та Кіпр, надають вигідні умови для зарубіжних інвесторів через помірне оподаткування та високий рівень правового захисту.
6.	офшорні зони на Сході та в Азії	Сінгапур, Гонконг, Індонезія, Туреччина, ОАЕ, Катар	Гонконг та Сінгапур залишаються провідними завдяки поєднанню сучасної інфраструктури, сильних економічних показників та лояльного податкового режиму. Катар та ОАЕ залучають міжнародні компанії через спеціальні економічні зони з унікальними умовами для ведення бізнесу.

Джерело: складено автором за матеріалами [24]

Розглянемо привабливість деяких світових офшорних центрів. Кіпр залишається найбільш популярною юрисдикцією серед іноземних інвесторів через свою надзвичайно гнучку систему оподаткування. Товариства з обмеженою відповідальністю на Кіпрі успішно функціонують для внутрішньодержавних торгових операцій з ПДВ та можуть скористатися низькою ставкою податку на прибуток компаній, який становить 12,5%, а також використовувати різні можливості для зменшення податкового тягаря. Нерезидентні торгівельні компанії можуть уникати оподаткування доходів та дивідендів. Резидентні компанії, зі своєї сторони, використовують велику кількість договорів про подвійне оподаткування та директив ЄС для своєї діяльності.

Нідерланди є дуже привабливим варіантом для оптимізації оподаткування, оскільки вони мають дуже низькі податки на бізнес, дохід від ліцензування та проценти. Податкова політика Нідерландів залучила 127 мільярдів доларів від транснаціональних компаній. Відповідно до рейтингу «Fortune 500» 48% компаній мають принаймні одну компанію з обмеженою відповідальністю в Нідерландах [32, с. 26]. Податкові пільги, такі, як звільнення від оподаткування, дозволяють зменшити податкове навантаження на дивіденди та приріст капіталу, отриманий за кордоном. Роялті також не підлягають оподаткуванню в Нідерландах.

Болгарія має одну з найнижчих ставок податку на прибуток підприємств в Європейському Союзі – лише 10%. Розподіл дивідендів між приватними особами та суб'єктами-нерезидентами регулюється тільки оподаткуванням прибутку на рівні 5%. Власники-акціонери, які є резидентами ЄС, можуть користуватися податковою ставкою у 0% відповідно до Директиви про материнське підприємство ЄС [32, с. 26].

Литовські компанії часто обираються для торгівлі в Європі завдяки низькому рівню оподаткування та зручному географічному розташуванню. Корпоративний податок складає всього 15%. Умови щодо виплати дивідендів можуть бути сприятливими, наприклад, можлива відсутність оподаткування у

разі виконання вимог (як от умови про володіння холдинговою компанією принаймні 10% акцій протягом періоду не менше одного року). Малі компанії з обігом менш як 250 тисяч євро можуть скористатися зниженим податком на прибуток у розмірі 5%. Придбати литовську компанію й підтримувати її діяльність досить легко.

Гібралтар має особливий статус в Європейському Союзі, де компанії-нерезиденти повністю звільняються від оподаткування. Якщо директор та акціонери гібралтарської компанії не проживають у Гібралтарі, а прибуток не перераховується до місцевих банків, то ця компанія не є об'єктом оподаткування. Гібралтар не є членом Спеціальної спілки ЄС, тому він перебуває поза зоною ПДВ [32, с. 26].

Люксембург, Кайманові острови та Бермуди стали центрами для трастів, хедж-фондів і багатонаціональних компаній, стимулюючи потоки капіталу, які підтримують глобальну економічну активність. Зазначені офшорні юрисдикції, Завдяки своїй транзитній функції, зазначені офшорні юрисдикції дозволяють акумулювати значні обсяги зовнішніх активів, що значно перевищують їхній внутрішній економічний потенціал [29, с. 68].

Офшорні зони не є виключно негативним явищем у світовій економіці, адже це зони, де на законних підставах бізнесу надають певні бонуси. Серед позитивних сторін використання офшорних фінансових центрів варто виокремити наступні:

- сприятливі умови для інвестицій, що є результатом збільшення розмірів і кількості інвестиційних вкладів;
- забезпечення права власності та зниження інвестиційного ризику, що сприяє більш стабільному розвитку економіки;
- послаблення податкового тиску, в результаті чого відбувається активізація соціально-економічної діяльності цих країн у світовій економіці;

- можливість виступати полігоном для використання провідних управлінських технологій з-за кордону, перш за все інформаційних технологій у сфері банківської справи та засобів зв'язку;
- сплата необхідних зборів до державного бюджету в процесі реєстрації офшорного бізнесу;
- стимулювання конкурентоспроможності бізнесу, надання йому можливості розробляти більш гнучкі стратегії розвитку, порівняно з конкурентами;
- активне використання офшорними центрами інфраструктури країни;
- зміцнення міжнародних стосунків.

Серед негативних сторін функціонування та діяльності офшорних фінансових центрів варто виокремити наступні:

- уникнення оподаткування, результатом чого є утворення недобросовісної податкової конкуренції. Згідно з підрахунками експертів британської організації «Oxfam», країни, що розвиваються, кожного року втрачають майже 124 млрд дол. США через недоотримання податків [33, с. 155];
- сприятливі умови для відпливу капіталу;
- дестабілізація економіки, оскільки в перспективі офшорні зони акумулюють великі обсяги спекулятивного капіталу. Згідно з оцінками експертів сума коштів, що кожного року переводиться в офшорні зони з країн, що розвиваються, сягає більш як 800 млрд євро [33, с. 155];
- створення сприятливих умов для відпливу капіталу;
- вплив на соціальний стан держав-донорів, що пов'язано з ухиленням від сплати податків;
- збільшення «тіньової» економіки та стимулювання «відмивання» коштів, отриманих злочинним шляхом. Відповідно до оцінки МВФ масштаби «відмивання» доходів кримінального походження становлять від 2% до 5% світового ВВП;

- намагання компаніями користуватися внутрішнім ринком в офшорній зоні для демпінгу товарів, які не відповідають міжнародним стандартам;
- невиправдано великі обсяги вкладання коштів в організацію офшорної юрисдикції порівняно із закордонними інвестиціями, оскільки досить часто офшорні центри слугують для нього лише транзитною базою;
- велика похибка під час створення економічних прогнозів;
- сприяння підвищенню рівня безробіття в країнах-донорах.

Для компаній, які інвестують капітал в офшори, значним ризиком є можливість стати жертвою шахрайства: у віддалених районах можуть працювати шахраї, які обіцяють швидкий та легкий заробіток, але насправді можуть завдати шкоди. Віддалені райони можуть мати свої ризики, такі як високий ризик фінансового шахрайства та менш суворі правила регулювання. Отже, перш ніж обирати віддалену юрисдикцію для одержання фінансових послуг, важливо детально вивчити цю юрисдикцію та її правову систему.

Наступний ризик, пов'язаний з нелегальною діяльністю, полягає в тому, що офшорні зони можуть бути використані для фінансування тероризму, відмивання грошей та іншої незаконної діяльності. Це стає можливим через те, що в офшорних юрисдикціях зазвичай існують менші вимоги до регулювання та вищі рівні конфіденційності, що робить їх привабливими для осіб, які намагаються приховати походження своїх коштів або трансфертувати їх до іншої країни для уникнення оподаткування. Однією з потенційних небезпек використання офшорних компаній є можливість використання їх як інструменту для відмивання грошей. Це зумовлено тим, що власники офшорних компаній можуть залишатися анонімними, що ускладнює встановлення походження коштів, вкладених в ці компанії, та виявлення злочинців, що використовують офшори для відмивання грошей. Незважаючи на те, що більшість офшорних юрисдикцій мають закони, спрямовані на запобігання відмиванню грошей та іншим злочинним діям, складність виявлення та розслідування таких злочинів може призвести до виникнення виняткових ситуацій. Тому дуже важливо, щоб

будь-які офшорні транзакції виконувалися відповідно до міжнародних стандартів та законодавства, щоб уникнути використання офшорних операцій для незаконних цілей [57, с. 19].

Погіршення репутації: компанії, які реєструються в офшорних зонах, можуть пошкодити свою репутацію серед клієнтів та партнерів, які можуть розцінювати це як недоречну практику. Компанії, що зареєстровані в офшорних зонах, можуть погіршити свою репутацію в відкритих суспільствах або інших країнах, де такі практики сприймаються негативно.

Головна причина погіршення репутації полягає в тому, що офшорні зони, як правило, розглядаються як місця, де компанії можуть ухилятися від сплати податків і приховувати свої фінансові операції. Це може вважатися неправильним або недопустимим в інших країнах, де прозорість у фінансових операціях та чесна сплата податків вважаються важливими аспектами. На додаток, підприємства, що обирають реєстрацію в офшорних зонах, можуть стикатися з ризиковими діями, такими як фінансування тероризму або відмивання коштів [20]. Це може призвести до негативного впливу на репутацію компанії, особливо у випадку публічних скандалів. Окрім цього, підприємства, що обирають реєстрацію в офшорних зонах, можуть зіштовхуватися з різними юридичними обмеженнями, що можуть зіпсувати їх репутацію. Наприклад, іноземні компанії можуть ухилятися від справ з підприємствами, зареєстрованими в офшорних зонах, через юридичні труднощі, пов'язані із розумінням правових норм таких зон. Таким чином, підприємства, що обирають реєстрацію в офшорних зонах, повинні уважно враховувати можливі наслідки для своєї репутації і брати це до уваги під час вибору місця реєстрації своєї компанії [57, с. 20].

Втрата податкових надходжень через дії офшорних компаній може стати серйозною проблемою для держав та суспільства в цілому. Офшорні компанії, які уникнули сплати податків, пересилають свої доходи до країн із низькими податковими ставками. Ця ситуація може призвести до значного зменшення податкових надходжень для країн, де ці компанії діють. В результаті, державам

доводиться шукати інші джерела доходів для підтримки своїх соціальних програм та інфраструктури. Крім того, несправедливе оподаткування може призвести до нерівності в суспільстві, де люди з високими доходами можуть уникати сплати податків, в той час, як менш забезпечені верстви населення не мають такої можливості. Це може викликати загострення соціальних проблем, таких як бідність, нерівність та соціальна віддаленість. На додаток, відсутність оподаткування може призвести до того, що офшорні компанії будуть ухилятися від сплати належних податків за використання державних ресурсів, таких як інфраструктура, вода, земля та повітря. Це може спричинити збільшення фінансових тягарів для держави на забезпечення цих ресурсів, у той час, як офшорні компанії залишаються неоподаткованими. Таким чином, велика втрата податкових надходжень через офшорні компанії може серйозно вплинути на державу та суспільство в цілому. Слід приймати заходи для зменшення можливості ухилення від сплати податків, включаючи регулювання офшорних зон та внесення змін до податкового законодавства.

Отже, основними перевагами використання офшорних фінансових центрів є конфіденційність управління фінансами (забезпечення конфіденційності інформації щодо кількості інвестицій та власника), зниження податкового навантаження (наприклад, нульові податкові ставки або від 1% до 5% оподаткування, що в рази менше ніж у власній країні), захист від економічних та політичних ризиків у власній країні. Проте, також існують ризики, пов'язані з використанням офшорних центрів, такі, як: незаконне відмивання грошей (агресивні підходи до виведення капіталу), втрата контролю над фінансами, фінансування тероризму та корупція, втрата довіри соціуму. З метою уникнення ризиків необхідно ретельно дослідити офшорний центр виведення капіталу, а також дотримуватися всіх законів та правил.

2.2. Механізми функціонування офшорних фінансових центрів у світовій економіці

Офшорні фінансові центри у світовій економіці застосовуються компаніями та окремими особами для забезпечення конфіденційності фінансових операцій та зменшення податкового тягаря. Механізми функціонування офшорних центрів включають створення фінансових структур, які забезпечують можливість уникнення оподаткування у різних країнах світу завдяки перекладанню прибутків через офшори, а також гарантування анонімності власників коштів. Офшорні фінансові центри надають широкий спектр фінансових послуг, таких як іпотечні послуги, кредитування, управління активами, що робить їх привабливими для підприємств та інвесторів.

Діяльність офшорної фінансової центру здійснюється за допомогою складного механізму організації її функціонування, до складу якого входять наступні компоненти:

- економічний містить інструмент державного оподаткування, регулювання, інвестиційно інноваційний засіб;
- інституційний містить засіб взаємозв'язків інституцій під час офшорної діяльності;
- фінансовий передбачає використання способу перерозподілу та формування коштів, грошових потоків;
- інформаційний містить систему інформаційно комунікаційного забезпечення функціонування офшорних центрів;
- правовий передбачає наявність системи законодавчих норм, які створені та використовуються для регулювання функціонування офшорних зон;
- організаційний містить систему підходів, яка використовується для організації функціонування офшорної зони [33, с. 156].

Офшорні юрисдикції використовуються як засіб для оптимізації оподаткування та керування фінансовими потоками міжнародних корпорацій

завдяки мінімальним вимогам до структури компаній, низькому статутному капіталу та простій звітності. Вони сприяють зменшенню витрат, забезпеченню конфіденційності фінансових операцій та гнучкості управління. Однак зростання популярності офшорів ускладнює контроль над транснаціональними фінансовими потоками та може призвести до значних втрат у податках для країн, де проводиться фактична економічна діяльність.

Країни, які функціонують як офшорні трансферні центри, використовуються для безподаткового пересилання капіталу завдяки великій кількості податкових угод, низьким або нульовим податковим ставкам, розвинутій правовій системі та відмінній репутації.

Різні юрисдикції або спеціальні зони взаємно притягують одна одну та утворюють складну глобальну фінансову мережу. Найбільш значущі двосторонні зв'язки існують між Сполученими Штатами Америки та Великою Британією на суму в 4,7 трлн доларів США. Крім того, важливу роль відіграють Нідерланди, Ірландія, Люксембург, Гонконг, Бермудські острови та Британські Віргінські острови, Кайманові острови. Згідно з результатами дослідження, кілька великих країн, таких як Велика Британія, Нідерланди, Швейцарія, Ірландія та Сінгапур, виступають світовими каналами для переміщення коштів до офшорних фінансових центрів. Ці п'ять країн разом передають 47% корпоративних офшорних інвестицій від податкових гаваней. Аналізуючи структуру цих каналів, варто відзначити, що на Нідерланди припадає 23%, на Велику Британію – 14%, на Швейцарію – 6%, на Сінгапур – 2%, на Ірландію – 1% [32, с. 25].

Великий вплив також мають Бермудські острови, острів Джерсі, Гонконг та Люксембург. Понад половину ВВП на Бермудських островах генерується коштом чистого експорту фінансових послуг. Також варто відзначити високі показники на Кайманових островах та острові Мен, де чистий експорт фінансових послуг становить понад 5% ВВП [16, с. 22].

Загалом фізичні особи та компанії мають можливість перемістити свої активи до правової структури, наприклад, довірчого фонду, який управляється

незалежною третьою стороною відповідно до визначених інструкцій. Цей підхід вимагає вибору механізму функціонування певної офшорної юрисдикції. Завдяки надійним юридичним гарантіям та регуляторному контролю, забезпечується високий рівень захисту активів, сприяючи зниженню ризиків, пов'язаних з бізнесом у країнах з або ненадійними контрагентами або високою невизначеністю. Також це створює умови для довгострокового планування та ефективного управління ризиками, що сприяє економічному розвитку, особливо в умовах, де це є найбільш необхідним.

Офшорні центри та податкові гавані використовуються для досягнення різноманітних цілей, серед яких найбільш популярною є зменшення податкового навантаження на бізнес шляхом використання багатьох схем та механізмів функціонування офшорних фінансових центрів, серед яких найвідомішими є наступні (див. рис. 2.2).

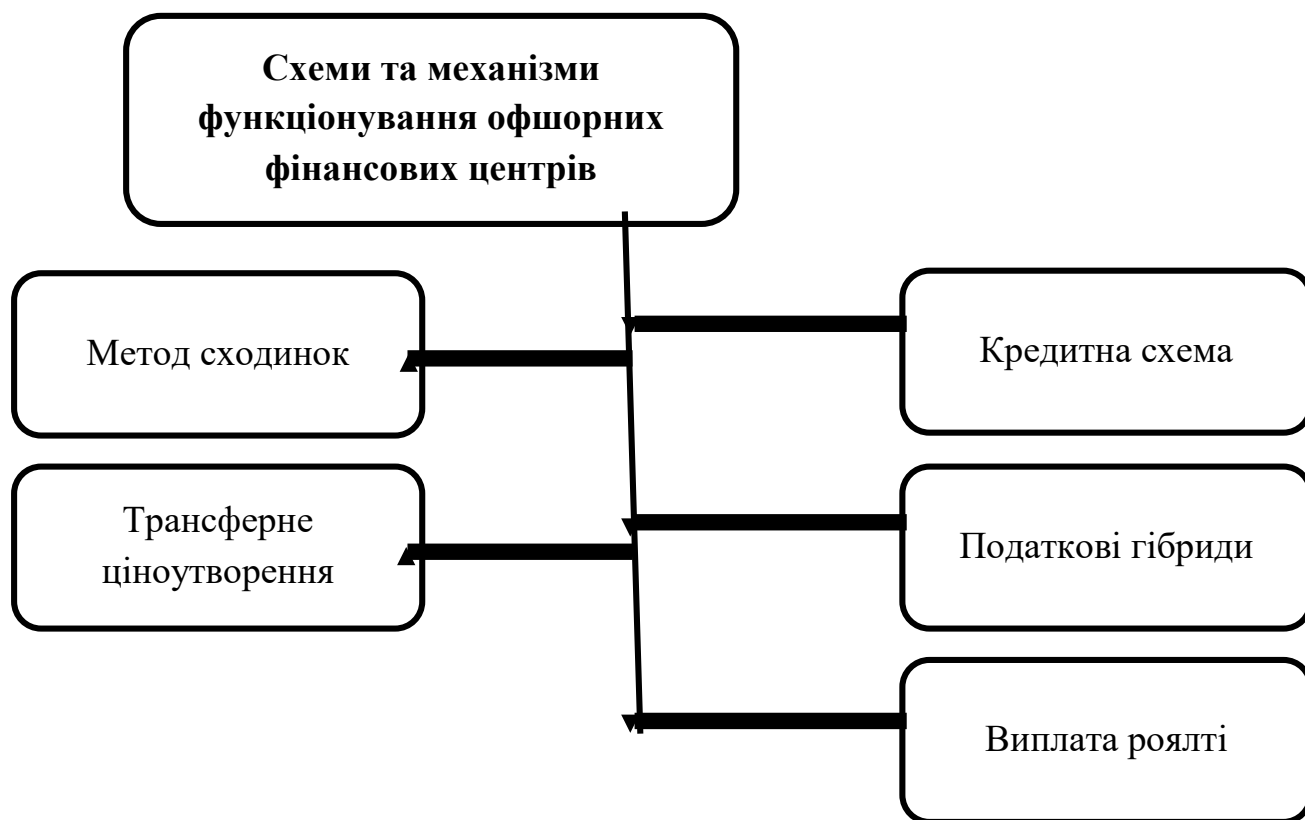

Рис. 2.2 – Схеми та механізми функціонування офшорних фінансових центрів
Джерело: складено автором за матеріалами [30, с. 77].

Лізингова схема – ефективний метод застосування закордонних офшорних фірм. Міжнародний лізинг широко використовується у двох випадках: для переміщення коштів за кордон з легальних причин, які у майбутньому можуть бути розміщені в іноземних банках залежно від цілей та завдань власника офшорної компанії, а також для здійснення зворотних інвестицій в країну. Згідно з законодавством про лізинг, об'єктом лізингу є можливість бути ключовим активом, необхідним для діяльності резидента підприємства.

Трансферне ціноутворення – передбачає перепродаж товарів з офшорної зони за низькою ціною для отримання недекларованого прибутку. Така торгівельна схема використовується для виведення прибутку за межі бізнес-юрисдикції, де він формувався. Для виведення прибутку з юрисдикції з високими податками застосовуються різні інші схеми, такі як будівельні, послугові, транспортні або виробничі з метою переведення коштів.

Трансферне ціноутворення стало одним з найбільш популярних видів офшорного бізнесу для українських підприємців, тобто, здійснення зовнішньої торгівлі через експортно-імпортні операції. Ці операції мають значні переваги для підприємств у порівнянні з міжнародною торгівлею. Використовуючи офшорні фірми для зовнішньої торгівлі, українські підприємці можуть збільшити свій прибуток від реалізації товарів і послуг завдяки економії на податках як в Україні, так і за її межами, а також реалізувати товар, вироблений у тіньовому секторі. Крім того, українські підприємці, маючи офшорні фірми, отримують можливість ефективно контролювати торгівельний прибуток і митну вартість товарів. При правильному розрахунку контрольованої вартості товарів податкове навантаження на українське підприємство може бути зменшене.

Використання податкових гібридів – означає використання компаній, які можуть бути зареєстровані у високо оподаткованій юрисдикції, але бути платниками податків та подавцями звітності в низько оподаткованій юрисдикції.

Агентська схема передбачає, що офшорна компанія надає доручення британській компанії-агенту на закупівлю та перепродаж товарів, а також на фінансування операцій. Офшорна фірма діє від її імені, але використовує кошти

та повноваження офшорної компанії. Фінансові транзакції проводяться через рахунок британської компанії, при цьому її прибуток обмежується лише сумою отриманих агентських винагород. Особливістю є можливість використання агентської схеми в податковому плануванні для ухилення від прямих зв'язків вітчизняних компаній з офшорними компаніями. Ця модель передбачає, що агентська фірма діє від імені офшорного принципала, укладаючи контракти та здійснюючи всі операції на території країни, де її зареєстровано, але в інтересах офшорного партнера. За такі послуги агентська фірма отримує агентську комісію (від 0,5% до 5%), яка оподатковується відповідно до правил реєстрації агента. Схематичне зображення агентської схеми подано на рис. 2.3.

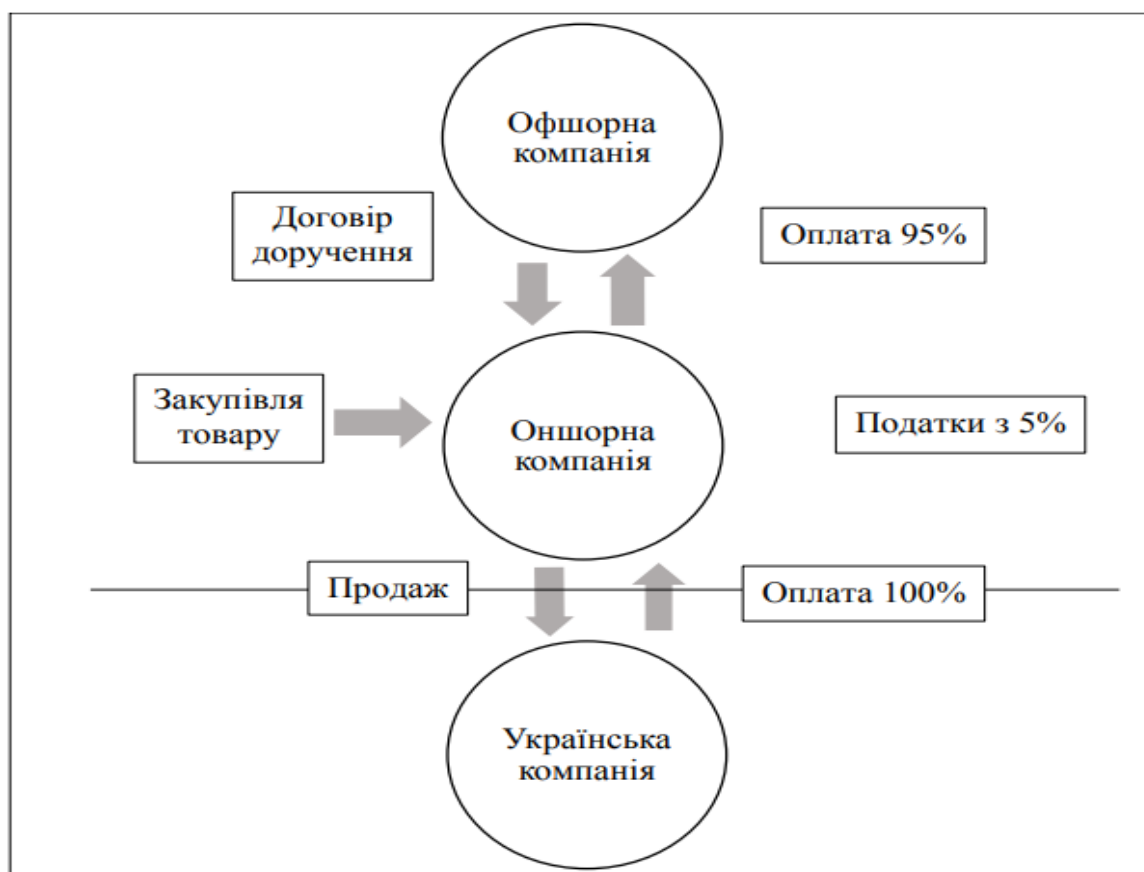

Рис. 2.3 – Схеми та механізми функціонування офшорних фінансових центрів
Джерело: складено автором за матеріалами [44].

Метод сходинок (stepping stone) – означає розподіл активів між різними юрисдикціями, де кожен актив має власну юридичну та фінансову структуру, або

розмивання податкової бази шляхом здійснення платежів контрагентам, які базуються у юрисдикціях з податковими пільгами.

Кредитна схема – передбачає надання кредитів під відсоток із можливістю виведення коштів до офшорних рахунків. Ця схема дозволяє виводити кошти до офшорів, незалежно від їх використання у поточній діяльності, та регулюється через два фактори: суму кредиту й відсоткову ставку. Схема, в якій величина кредитів збільшується в порівнянні з мінімальним рівнем акціонерного капіталу, відома як «тонка капіталізація», а схема, що передбачає підвищення відсоткової ставки, є частиною стратегії управління ціноутворенням при трансферті.

Виплата роялті, яка полягає у реєстрації авторських прав з подальшою передачею прав резиденту юрисдикції з високими податками в обмін на відповідні виплати [30, с. 77].

Можливі методи та схеми, що можуть бути використані виключно при наявності юрисдикцій, залучених у конвенціях про уникнення подвійного оподаткування, можуть бути інтегровані у складніші механізми. Один з найбільш відомих механізмів, який комбінує декілька методів одночасно, – це «подвійний ірландський» або його модифікація – «подвійний ірландський з голландським сендвічем». Цей механізм містить кілька ключових етапів:

1. в Ірландії інкорпорується компанія-гібрид з податковою резидентністю в офшорних центрах, яка реєструє авторські права та субліцензує їх на користь компанії, створеної в Нідерландах;
2. ця нідерландська компанія субліцензує права іншій ірландській компанії, яка є повним резидентом Ірландії та створена першою компанією;
3. друга ірландська компанія субліцензує компанії у всіх інших юрисдикціях, де авторські права використовуються реальним бізнесом;
4. роялті проходять зворотній шлях, поки не досягнуть офшорного фінансового центру, де будуть звільнені від оподаткування.

Даний метод використовується такими компаніями, як Amazon, Apple, Facebook, Google, Hewlett-Packard та Microsoft. За даними податкових органів

США, у 2014 році корпорація Apple скористалася так званим «подвійним ірландським з голландським сендвічем», що дозволило їй зменшити податкові зобов'язання на 2,5 мільярди доларів США при обсязі прибутку 34,5 мільярда доларів США та сплаті податків у розмірі 3,4 мільярда доларів США (що становить 9,8% від прибутку проти корпоративного податку у США на рівні 35%). За даними Сенату США за період з 2010 по 2014 рік, компанія Apple сплатила на 44 мільярди доларів США менше, ніж повинна була б без використання оптимізаційних механізмів. Популярність цього методу привернула увагу уряду США, що призвело до розслідувань податкових схем та тиску на уряди інших країн з метою уникнення подібних механізмів. Наприкінці 2014 року міністр фінансів Ірландії Майкл Нунан, оголосив про скасування спростованої податкової структури. Відповідно до цього рішення, метод став недоступним для нових клієнтів з 1 січня 2015 року і мав бути згорнутий для старих клієнтів до 2020 року, що було успішно реалізовано [54].

Механізми функціонування офшорних юрисдикцій можуть використовувати як стандартні технології, такі як звичайне податкове планування, так і агресивні підходи, які можуть порушувати закони і міжнародні стандарти. Звичайне податкове планування використовує законні норми податкового законодавства та не привертає значної уваги податкових органів, і часто використовується малим і середнім бізнесом [Шутова, с. 144]. Агресивне податкове планування вимагає професійних консультантів, юристів та аудиторів, і може включати інтерпретацію законів у вигідному світлі, навіть якщо це граничні ситуації, що, в окремих випадках, можуть порушувати законодавство. Цей підхід частіше за все використовується великим бізнесом та багатими громадянами [55].

Для легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом, здійснюється переміщення капіталу через офшорні фінансові центри з метою «розмивання бази оподаткування та переміщення прибутків у низько податкові юрисдикції» (Base erosion and profit shifting, BEPS). Цей процес включає наступні кроки:

1. використання різних можливостей для вимивання коштів до офшорних центрів, таких як завищені ціни в торгівлі, здійснення інвестицій за кордон, укладення фіктивних угод тощо;
2. кошти направляються з офшорних фінансових центрів до престижних юрисдикцій, де вони використовуються в різних угодах, що маскують їхнє походження;
3. власник капіталу може вирішити, яке подальше використання цих коштів: залишити їх у престижній юрисдикції для спадкоємців або зручної старості, або повернути їх до країни походження у формі інвестицій, прямих кредитів і фідучіарних депозитів. Це разом із дотриманням норм конфіденційності з офшорних фінансових центрів може викликати сумні наслідки для правильного розуміння походження цих капіталів;
4. подальше виведення капіталу з країни – резиденти, які є власниками капіталу, виплачують дивіденди за прямими інвестиціями та відсотки за борговими зобов'язаннями. Зазвичай держави надають гарантії щодо повернення іноземних інвестицій та погашення міжнародних боргів, що дозволяє багатьом бізнесменам і корумпованим політикам «закрити свої позиції», якщо політична або фінансова ситуація в країні погіршиться [55].

З погляду дотримання фінансового та податкового законодавства, а також збереження принципів ділової етики, головною метою використання офшорних фінансових центрів є сприяння проведенню міжнародної сек'юритизації, що є засобом передачі вигод або ризиків на власників цінних паперів, які емітуються підприємствами-емітентами. Проте, необхідність вирішення ряду проблемних питань залишається актуальною у контексті організації цих процедур. Тому використання транскордонної сек'юритизації передбачає проведення докладного аналізу щодо вибору оптимальних офшорних юрисдикцій для успішного здійснення сек'юритизації, а також вимагає чіткої структуризації процесу укладання відповідних угод [30, с. 84].

Найбільш популярні схеми зменшення податкового навантаження часто можуть бути поєднані між собою, утворюючи складні механізми вищого рівня складності. Водночас широкі світові розслідування щодо податкових схем та значний політичний тиск на уряди інших держав з метою унеможливлення використання офшорних механізмів для уникнення оподаткування, свідчать про глобальний тренд масового застосування механізмів уникнення оподаткування та активного переформатування одних схем в інші.

Стратегії зменшення податкового навантаження охоплюють застосування як стандартних, так і агресивних методів, які можуть порушувати нормативні акти та міжнародні стандарти. Висхідна тенденція до порушень податкового законодавства та стандартів у всіх країнах світу має негативні наслідки, включаючи втрати капіталу, збільшення рівня корупції та ослаблення соціальних та адміністративно-територіальних структур, пошкодження міжнародного іміджу.

Розглянемо більш детально таблицю 2.4, а саме найкращі країни для офшорних фондів у 2025 році. Дослідження базується на аналізі нормативно-правових актів провідних офшорних юрисдикцій станом на 2025 рік. Критерії оцінки включають регуляторне середовище, податкові переваги, мінімальні капітальні вимоги та структурну гнучкість фондів.

Таблиця 2.4 – Найкращі країни для офшорних фондів 2025 року

Юрисдикція	Типи фондів	Мінімальний капітал	Податкові переваги	Регулювання	Особливості
Британські Віргінські Острови (BVI)	Затверджений, Професійний, Приватний	\$100,000 USD (професійний)	Звільнення від місцевих податків	FSC	Відкритий тип фондів, криптовалютні послуги
Бермудські Острови	Пайовий траст, Товариство з обмеженою відповідальністю	Без мінімуму	Звільнення від місцевих податків до 2035 р.	BMA	Корпоративний податок 15% з 2025 р., інноваційні продукти
Кайманові Острови	Exempted Company, SPC, LLC, Unit Trust	Варіюється	Відсутність місцевих податків	CIMA	Розвинений сектор професійних послуг

Гернсі	Відкриті та закриті фонди	Варіюється	0% податок на прибуток	GFSC	Спеціалізація на нерухомості та альтернативних активах
Джерсі	Приватні фонди, CIF	Варіюється	0% корпоративний податок	JFSC	Прискорена процедура ліцензування SPV
Багамські Острови	IBC, SAC, Unit Trust	Варіюється	Звільнення від податків	SCB	Широкий спектр інвестиційних можливостей
Беліз	Публічний, Приватний, Професійний	\$100,000 USD (професійний)	Мінімальне оподаткування	FSC	Спрощена процедура реєстрації
Панама	Приватні інвестиційні фонди	Варіюється	Територіальне оподаткування	CVN	Сприятлива податкова політика для іноземців
Сейшельські Острови	Приватний, Професійний, Публічний	\$100,000 USD (професійний)	Територіальне оподаткування	FSA	Перехід до загального оподаткування з 2022 р.

Джерело: складено автором на основі [62].

Якщо говорити про Британські Віргінські Острови (BVI), то юрисдикція зберігає лідируючі позиції завдяки збалансованому регуляторному підходу. Комісія з фінансових послуг (FSC) забезпечує ефективний нагляд, одночасно підтримуючи привабливість для міжнародних інвесторів. Особливу увагу приділяють розвитку криптовалютного сектору та впровадженню інноваційних фінансових інструментів [62].

Щодо Бермудських Островів, то вони характеризуються високим рівнем регуляторної досконалості та репутаційної стабільності. Валютне управління Бермудських Островів (BMA) застосовує принципи пропорційного регулювання, що особливо важливо для складних структурованих продуктів. Впровадження корпоративного податку з 2025 року може вплинути на конкурентоспроможність юрисдикції [62].

Кайманові Острови визнаються як провідний центр для хедж-фондів та приватного капіталу. Валютне управління Кайманових Островів (CIMA) підтримує високі стандарти регулювання, забезпечуючи довіру інституційних

інвесторів. Розвинена інфраструктура професійних послуг створює сприятливе середовище для складних фінансових операцій [62].

Гернсі та Джерсі, коронні володіння Великої Британії демонструють, особливу спеціалізацію у сфері альтернативних інвестицій. Гернсі традиційно фокусується на нерухомості та інфраструктурних проектах, тоді як Джерсі розвиває сектор приватного капіталу та спеціальних інвестиційних засобів [62].

Багамські Острови пропонують широкий спектр корпоративних структур для фондового бізнесу. Комісія з цінних паперів Багам (SCB) запроваджує прогресивні підходи до регулювання, особливо у сфері цифрових активів та альтернативних інвестиційних стратегій [62].

Беліз характеризується спрощеними процедурами реєстрації та відносно низькими операційними витратами. Комісія з фінансових послуг Белізу (FSC) поступово посилює регуляторні вимоги відповідно до міжнародних стандартів [62].

Панама зберігає привабливість завдяки територіальному принципу оподаткування та розвиненій банківській системі. Комісія з цінних паперів Панами активно модернізує регуляторну базу для залучення міжнародних фондів [62].

Сейшельські Острови переживають період трансформації податкової системи з переходом від територіального до загального оподаткування. Управління фінансових послуг (FSA) впроваджує заходи для збереження конкурентоспроможності в нових умовах [62].

Отже, Офшорна фондова індустрія продовжує еволюціонувати під впливом міжнародних ініціатив з боротьби з відмиванням коштів та ухиленням від оподаткування. Юрисдикції, які успішно адаптуються до нових вимог прозорості, зберігаючи при цьому конкурентні переваги, матимуть найкращі перспективи для майбутнього розвитку.

2.3. Український бізнес у системі офшорних юрисдикцій та способи його деофшоризації

Поняття офшорних юрисдикцій в Україні з'явилося тільки у 1997 році, коли Кабінет Міністрів затвердив список офшорних зон. Приблизно 70–75% всіх інвестицій, що надходять в Україну, потрапляють через офшорні юрисдикції, що дозволяє зменшити податкове навантаження. Компанії зацікавлені у зниженні податкових ставок та витрат, іноді навіть нелегальними засобами. Це сприяє максимізації прибутковості компанії та уникненню зайвих витрат. Офшоризація – це процес, який має як позитивні, так і негативні наслідки. З одного боку, співпраця з офшорними зонами дозволяє українським підприємствам оптимізувати оподаткування, але з іншого боку, це може спричинити неконтрольований відплив капіталу з України, що може негативно позначитися на економіці країни.

Процес «відмивання» грошей став основною метою використання офшорних зон, що робить офшоризацію все більш загрозливим явищем для економіки країни, а в результаті – для фінансової безпеки. Раніше компанії використовували офшори для зменшення оподаткування та оптимізації процесу виробництва, а також продажу товарів та послуг у країнах-імпортерах. Однак зараз капітальні гавані використовуються для «відпливу капіталу», що становить основну загрозу для економічної стабільності у світі: прискорений відплив капіталу залишає свій слід навіть у країнах з розвинутою економікою та сприятливими податковими умовами. Гроші виводяться з цих країн у менш економічно стабільні країни, де є привабливий інвестиційний клімат.

Згідно з даними Світового банку, українські підприємства сплачують близько 135 різних видів зборів і податків. Податкове навантаження на українську економіку становить 44%, у той час, як країни Центральної та Східної Європи, що входять до Євросоюзу, сплачують 30%. Тому офшорна зона може бути одним із методів спрощення ведення бізнесу, створення привабливого клімату для інвесторів та законного зниження податкового навантаження для резидентів. Протягом 2015–2019 років до України надійшли інвестиції зі 138

країн. Найбільше інвестицій надійшло з Кіпру. У 2019 році інвестиції з Британських Віргінських островів, Кіпру та Белізу склали 38,6% від загальної суми.

Україна використовує вільні економічні зони не лише для уникнення оподаткування, а й для спрощення укладання експортно-імпортних контрактів, стабілізації платежів, працевлаштування персоналу тощо. Зараз Україна має лише приблизно 0.23–0.25% від загальної кількості світових офшорних центрів, утім її роль у світових офшорах є мінімальною. Місце України в глобальній офшорній мережі подано у Додатку А.

Протягом останніх років в Україні спостерігається значний відплив капіталу до офшорних зон, які замість цього могли б бути використані для погашення державного боргу (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 – Прямі іноземні інвестиції в Україну (2023–2024), дол. США

Показник	2023 рік	2024 рік
Загальний обсяг ПІІ в Україну	\$4,25 млрд	\$3,33 млрд
Чистий приплив ПІІ	\$4,4 млрд	\$3,8 млрд
Реінвестовані доходи	\$3,4 млрд	\$2,4 млрд
Основні країни-інвестори	Кіпр (31,6%), Нідерланди (20,9%), Велика Британія (5%), Швейцарія (4,3%), Німеччина (4,1%), Австрія (3,6%), Франція (2,8%), Люксембург (2%)	Кіпр (31,6%), Нідерланди (20,9%), Велика Британія (5%), Швейцарія (4,3%), Німеччина (4,1%), Австрія (3,6%), Франція (2,8%), Люксембург (2%)
Основні сектори інвестування	Промисловість (38,3%), Торгівля та ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів (16,7%)	Промисловість (38,3%), Торгівля та ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів (16,7%)

Джерело: складено автором за матеріалами [35; 62].

Представлені дані щодо прямих іноземних інвестицій в українську економіку за 2023-2024 роки демонструють характерну для воєнного періоду

динаміку скорочення інвестиційних потоків на тлі геополітичної нестабільності та трансформації структури міжнародного капіталу. Загальний обсяг ПІІ знизився з 4,25 млрд дол. США у 2023 році до 3,33 млрд дол. США у 2024 році, що становить зменшення на 21,6%, при цьому чистий приплив ПІІ також скоротився з 4,4 млрд до 3,8 млрд дол. США, а реінвестовані доходи продемонстрували найбільш суттєве падіння з 3,4 млрд до 2,4 млрд дол. США (зниження на 29,4%). Географічна структура інвестицій залишається стабільною з домінуванням Кіпру (31,6% в обидва роки), Нідерландів (20,9%), Великої Британії (5%), Швейцарії (4,3%) та Німеччини (4,1%), що відображає традиційні офшорні маршрути та європейську орієнтацію української економіки, тоді як секторальний розподіл характеризується концентрацією у промисловості (38,3%) та торгівлі й ремонті автотранспортних засобів і мотоциклів (16,7%), що вказує на стійкість базових економічних секторів навіть в умовах воєнного стану та їх привабливість для міжнародних інвесторів.

Справедливо стверджувати, що переважно всі інвестиції, які надходять з України, спрямовані в офшорні зони. Інвестори виводять гроші з України, оскільки бізнес в Україні не відчуває підтримку з боку держави, в період кризи податкове навантаження на бізнес лише зростає, що, в результаті, призводить до продажу майже всіх портфельних інвестицій в Україні. Саме непередбачено жорстка податкова політика держави, пов'язана з нестабільністю економічної та політичної ситуації в країні, заплутаність валютних обмежень та податкових правил об'єктивно змушує платників податків шукати більш економічно ефективних шляхів ведення бізнесу з використанням офшорних компаній [33, с. 157].

Офшорні зони спричиняють порушення структури бюджету України, підвищують залежність економіки країни від іноземних кредитів і траншів. Це має негативний вплив на конкурентоспроможність та економічну безпеку країни на стан якої також чинять вплив високі темпи інфляції, неефективна податкова політика та митний контроль, не сумісно високі затрати на виробництво товару та послуг, але низька якість, нераціональна структура експорту та сильна

залежність від імпорتنих товарів, низький рівень технологічного розвитку у галузях, що у комплексі призводить до низького рівня конкурентоспроможності України [39, с. 126-127].

Тепер більш детально проаналізуємо показники фінансової безпеки України за 2020–2024 роки подано у табл. 2.6.

Таблиця 2.6 – Показники фінансової безпеки України за 2020–2024 роки

Показники	2020	2021	2022	2023	2024
ВВП, млн грн (номінальний)	4 194 102	5 459 574	5 191 028	6 537 825	7 658 659
Дефіцит (профіцит) держ. бюджету, млн грн	-217 096,1	-197 937,4	-914 701,7	-1 333 110,7	-1 358 500,1
Відношення дефіциту бюджету до ВВП, %	-5,18	-3,63	-17,62	-20,39	-17,74
Державний та гарантований державою борг, млн грн	255 193,6	267 182,6	407 168,1	551 948,9	698 096,9
Валовий зовнішній борг (ВЗБ), млн грн	1 555 820	1 997 700	1 619 900	1 787 600	1 789 000
Відношення держ. боргу до ВВП, %	60,8	49,0	78,5	84,4	91,1
Рівень інфляції (грудень до грудня поперед. року), %	5,0	10,0	26,6	5,1	5,3
Міжнародні резерви, млн дол. США	29 132,89	30 940,95	28 494,46	40 514,43	43 795,35
Відношення міжнар. резервів до ВЗБ, %	23,5	21,3	12,6	13,3	12,5

Джерело: складено автором за матеріалами [10; 38; 35].

Представлена таблиця демонструє критичну трансформацію фінансово-економічної архітектури України протягом 2020-2024 років, відображаючи динаміку ключових макроекономічних індикаторів в умовах воєнного конфлікту та глобальних кризових явищ. Найбільш характерною особливістю є драматичне погіршення бюджетного балансу держави: якщо у 2020-2022 роках дефіцит державного бюджету коливався в межах 197-914 млрд грн із відносними показниками -3,63% до -17,62% ВВП, то у 2023-2024 роках дефіцит досяг критичних значень 1,33 трлн грн (20,39% ВВП) та 1,36 трлн грн (17,74% ВВП) відповідно, що свідчить про структурну фіскальну кризу та необхідність

масштабного зовнішнього фінансування. Одночасно спостерігається експоненціальне зростання державного та гарантованого державою боргу з 2,55 трлн грн у 2020 році до 6,98 трлн грн у 2024 році, що становить майже триразове збільшення абсолютного показника, тоді як зовнішній борг зріс більш помірно з 1,56 трлн грн до 1,79 трлн грн. Інфляційні процеси характеризуються високою волатильністю: після стрімкого зростання до 26,6% у 2022 році, інфляція стабілізувалася на рівні 5,1-5,3% у 2023-2024 роках, що вказує на ефективність монетарної політики Національного банку України в умовах воєнного стану. Міжнародні резерви демонструють відносну стабільність із коливаннями від 28,5 млрд дол. США у 2020 році до 43,8 млрд дол. США у 2024 році, при цьому їх відношення до ВВП знизилося з 23,5% до 12,5%, що відображає зростання номінального ВВП на тлі девальваційних процесів та структурних змін в економіці.

У 2020 році, згідно з даними Міністерства економіки, тіньова економіка в Україні становила 31% офіційного ВВП [35]. Процес офшоризації української економіки активно розпочався на початку 90-х років XX століття. Першим українським офшором вважається Rado Ltd., який був заснований 1 січня 1980 року та має безпосередню зв'язок з Україною з того часу. Цей офшор був єдиний в Україні протягом тривалого періоду. Наступний офшор відкрився лише через 14 років, і після цього було зареєстровано ще 468 офшорних компаній. Аналіз панамських документів дозволив визначити місце України у світовій офшорній мережі, де виявлено близько 719,000 офшорних вузлів. Проте, лише 1689 вузлів мають пряме відношення до України, що становить всього 0,23% від їх загальної кількості. Таким чином, участь України у світових офшорних процесах є незначною [1].

Система забезпечення державної антиофшорної політики України поступово інтегрується у глобальну інституційну систему та починає впроваджувати кращі регуляторні практики. Протягом років незалежності Україна приєдналася до важливих міжнародних інституцій (МВФ, ОЕСР, Світовий банк, Міжнародна податкова асоціація (IFA), ФАТФ, Міжнародне

бюро податкової документації (IBFD) та багато інших), а також до регіональних організацій (зокрема у межах Євросоюзу), які впливають на глобальну політику деофшоризації. Україна втілила частину ініціатив і рекомендацій у цьому напрямі, зокрема, уклала договір FATCA, втілила План BEPS, прийняла Конвенцію MLI, запровадила правила CFC щодо діяльності контрольованих іноземних підприємств. Крім того, Україна уклала 77 угод з іншими країнами щодо уникнення подвійного оподаткування майна та доходів, а також розпочала модернізацію системи обміну податковою інформацією, використовуючи єдині стандарти (зокрема, правила EOIR за стандартом CRS) [4, с. 19].

Проте існує багато важливих глобальних та європейських інституцій, які не співпрацюють з Україною або не враховують достатньо її інтереси у боротьбі зі «відмиванням» капіталу та ухиленням від сплати податків. В цьому контексті для України важливо посилити зусилля у напрямку зміцнення власної фінансової та економічної безпеки, активніше впроваджувати заходи щодо лібералізації та гармонізації валютно-податкового законодавства, розробки та підтримки законопроектів щодо поліпшення контролю за діяльністю контрольованих закордонних підприємств, трансфертним ціноутворенням, агресивному вивезенню та плануванню капіталу за кордон, протидії «розмиванню» податкової бази.

Українська стратегія розвитку значною мірою залежить від соціально орієнтованої державної політики, яка визначається цілями, завданнями, напрямками та пріоритетами на короткострокову перспективу. У той же час багато реформ не досягають бажаного результату. Проблеми формування та реалізації ефективної державної політики на практиці в широкому масштабі країни набувають особливого значення.

Україна стала першою країною, яка опублікувала інформацію про власників компаній. У жовтні 2014 року був ухвалений закон, який зобов'язав усі підприємства надавати дані про власників до Єдиного державного реєстру. Однак через недостатній контроль з боку законодавства якість даних у реєстрі є низькою, частина компаній відмовляється надавати інформацію про власників, а

деякі усвідомлено подають неточні дані. Центр протидії корупції провів аналіз даних з ЄДР та виявив, що значна кількість компаній вказує фіктивних власників замість фактичних отримувачів доходів. Також, порівнявши дані з реєстру Великобританії про осіб, які є власниками або співвласниками українських компаній, було виявлено значні розбіжності з інформацією українського реєстру. Майже 25% компаній не надали належну інформацію щодо бенефіціарів або внесли невірні дані, коли власником виступає номінальний власник або структура власності використовує офшорну юрисдикцію. З цієї причини Єдиному державному реєстру потрібно вдосконалити механізм верифікації кінцевого отримувача та збільшити юридичну відповідальність за надання неправдивої інформації до реєстру. (Невідповідність даних бенефіціарних власників компаній з Єдиного державного реєстру подано у Додатку Б). Така тенденція дає чітко зрозуміти, що Україні потрібно якнайшвидше переймати закордонний досвід щодо контролю офшорних зон.

З цією метою Україні необхідно чітко окреслити та закріпити на законодавчому рівні зони чорних, білих та сірих офшорних зон, які були складені FinCEN, FATF, OECD та багатьма іншими організаціями, та запровадити повну заборону будь-яких економічних відносин принаймні з сірими та чорними офшорними зонами. Для покращення фінансової безпеки та економічного стану України, необхідно впровадити ряд реформ, які змінять ракурс виведення капіталу до офшорів, зробивши їх менш привабливими для підприємств.

Участь України у процесі глобальної деофшоризації базується на впровадженні правил CFC (Закон України 2016 року «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо запобігання розмиванню бази оподаткування та перенесенню прибутку в офшорні зони»), імплементація «Мінімального стандарту Плану дій BEPS», який передбачає дотримання реалізації:

- countering harmful tax practices – боротьба з податковими зловживаннями, пов'язаними з використанням спеціальних шкідливих режимів оподаткування;

- preventing tax treaty abuse – запобігання зловживанням при використанні конвенцій про уникнення подвійного оподаткування;
- transfer pricing documentation and country-by-country reporting – вдосконалення вимог чинних національних правових норм до документації з трансфертного ціноутворення;
- cross-border tax dispute resolution – збільшення результативності механізмів розв’язання спорів між країнами при використанні договорів про уникнення подвійного оподаткування [43].

Основним завданням для України є зменшення втрат капіталу, який виходить за кордон. Якщо державі вдасться зменшити вплив капіталу хоча б на третину, це принесе додаткові 2,9 мільярда доларів в український бюджет. Ці додаткові кошти, які, по суті, мали бути в державному бюджеті, сприятимуть швидкому зменшенню державного боргу та покращенню ситуації з ВВП, що забезпечить певну економічну стабільність. Стабільна економіка призведе до зниження темпів інфляції, зменшення коливань валютного курсу, а комплексне покращення цих показників сприятиме покращенню рівня фінансової безпеки України.

Таким чином, програма деофшоризації економіки України має ґрунтуватися на базових системних принципах, які передбачають:

- кардинальне поліпшення умов для здійснення економічної діяльності, шляхом проведення інституційних та політичних реформ;
- збільшення ступеня відповідальності за порушення податкового законодавства відповідно до норм міжнародної практики;
- гарантування транспарентності всіх економічних акторів, які діють в Україні;
- вихід на якісно новий рівень міжнародної співпраці з обміну податковою інформації та з розкриття фіскальних порушень.

Ключові кроки процесу деофшоризації економіки України передбачають зміну факторів, що сприяють привабленню капіталу в країну. Це вимагає поліпшення умов для бізнесу, створення сприятливого інвестиційного клімату як

для внутрішніх, так і для закордонних інвесторів. Ці зміни мають бути системними та передбачати: стабільність законів та їх невідхильність, адекватний захист власності, покращення прозорості судових процесів, відновлення довіри населення до влади, розвиток фінансової інфраструктури тощо.

В Україні необхідно запровадити законодавство щодо визначення статусу «національної компанії», яка повинна відповідати наступним критеріям:

- зареєстрована в Україні;
- сплачує податки до державного бюджету;
- здійснює торгівлю на українській біржі (для цього необхідно внести зміни в біржову торгівлю, щоб забезпечити ефективне функціонування українських бірж);
- мати стійкі фінансові показники та виділяти не менше 1% виручки на соціальні проєкти.

Зазначені характеристики можуть допомогти державі зменшити ризик того, що національна компанія перейде під контроль іноземних транснаціональних корпорацій. Відповідно, законодавство повинно надавати певні переваги компаніям, які відповідають встановленим характеристикам. Наприклад, можливість отримання певної знижки на відсоткову ставку при отриманні кредитів. Створення національних компаній повинно сприяти оптимізації рівня співпраці з офшорними юрисдикціями.

Державним компаніям рекомендується поступово зменшувати підписання угод з офшорними компаніями або компаніями, які мають престижні адреси в НПЮ, а також зменшувати використання офшорних трейдерів.

Запровадження в Україні процесів деолігархізації, демонополізації та децентралізації, тобто встановлення чесних і конкурентних «правил гри» для всіх без винятку бізнес-структур [33, с. 157].

Необхідним є підняття ефективності контролю за утворенням трансфертних цін, що є важливим каналом для нелегального та легального переміщення капіталу в офшорні зони. Це можливо шляхом впровадження та

реалізації змін у податковому законодавстві. Згідно з експертною оцінкою, у 2017 році кожна сьома перевірка трансфертних цін у всьому світі завершилася застосуванням штрафних санкцій за порушення правил трансфертного ціноутворення, тому у цьому питанні необхідний досить глибокий та диференційований підхід.

Важливим є удосконалення системи валютного контролю щодо уповноважених банків за діями їхніх клієнтів, які пов'язані з переказами коштів за кордон за угодами, що потребують більшої уваги.

Процес деофшоризації не може бути успішним без посилення відповідальності за порушення податкового законодавства. Гармонізація податкових та антиофшорних політик є важливою складовою цього процесу. Ключовою складовою процесу деофшоризації є боротьба з корупцією, яка дестабілізує економіку України. Для результативної боротьби з діленням державного бюджету необхідно приймати ефективні заходи щодо антикорупційної політики. Корупція стимулює відплив капіталу в офшорні зони та утримується офшорними інвестиціями [33, с. 158].

У світі спостерігається тенденція до упорядкування фінансової відкритості та рівності, яка може бути досягнута шляхом реальної деофшоризації української економіки. Важливо створити сприятливий інвестиційний клімат та спонукати до розвитку національного економічного патріотизму.

Функціонування офшорних зон негативно позначається на стані української економіки, оскільки держава втрачає величезні кошти, котрі не надходять до Держбюджету. В період з 2016 по 2019 роки з України було виведено 11 811,9 млн дол. США інвестицій. Така тенденція пов'язана зі сприятливими економічними умовами та низьким відсотком оподаткування. Найбільшим офшорним центром для виведення українських інвестицій є Кіпр. Виведення прямих інвестицій з країни загрожує економічній безпеці України, оскільки це негативно впливає на наповнення державного бюджету (збільшення дефіциту бюджету), зниження показників ВВП, збільшення валового

зовнішнього боргу тощо. Саме тому, Україні необхідно розробити тактику щодо деофшоризації бізнесу з метою збереження інвестицій всередині країни.

З метою запобігання масовій втечі капіталу в офшорні зони, органам управління України необхідно запровадити спрощення значної кількості податкових інструкцій, виконати скасування ряду валютних обмежень, які стосуються взаємодії українських підприємств з іноземними контрагентами, а також розробити ефективну стратегію розвитку бізнес-структур і стратегію поліпшення підприємницького середовища з урахуванням світових інтеграційних процесів. Відповідно до світової практики, офшорні зони для України можуть бути перетворені з місць утримання прибутку, капіталів та прав власності на активи у зону української юрисдикції, використовуючи їх як філії або трамплін для завоювання висококонкурентних закордонних ринків. Це дозволить Україні отримати значні фінансово-інвестиційні потоки та покращити загальне соціально-економічне становище.

Український підхід до деофшоризації базується на комплексній системі звітності та контролю за контрольованими іноземними компаніями, яка становить фундамент національної стратегії протидії виведенню капіталу. Впровадження режиму КІК передбачає обов'язкову щорічну звітність українських контролюючих осіб незалежно від факту отримання прибутку цими структурами, що забезпечує прозорість операцій і створює базу для подальшого аналізу податкових зобов'язань. Статистичні дані демонструють значний масштаб використання таких структур, адже за період 2020-2021 років до Державної податкової служби було подано 202 декларації з відображенням доходу від ліквідації КІК на загальну суму 45 мільярдів гривень. Водночас існуючий в Україні режим характеризується м'якшими вимогами порівняно зі стандартами Антиподаткової директиви ЄС (ATAD), що створює потенційні ризики для ефективності податкового контролю та потребує подальшого вдосконалення нормативної бази [61].

Імплементація загального правила протидії зловживанням (GAAR) відповідно до вимог ATAD представляє якісно новий етап у розвитку української

системи податкового контролю. Цей механізм спрямований на протидію штучним структурам, основною метою створення яких є ухилення від сплати податків, і дозволяє податковим органам ігнорувати фіктивні операції при розрахунку податку на прибуток. Впровадження GAAR забезпечує податковим органам інструментарій для аналізу економічної суті операцій незалежно від їх формально-правового оформлення, що суттєво підвищує ефективність виявлення схем мінімізації оподаткування. Застосування цього правила вимагає від бізнесу більш ретельного обґрунтування економічної доцільності операцій з офшорними юрисдикціями та підтвердження їх реальної комерційної мети [61].

Підключення України до міжнародних стандартів автоматичного обмену податковою інформацією CRS та CbC Reports через механізм багатосторонньої угоди компетентних органів (МСАА) створює принципово нову систему міжнародного податкового контролю. Технічне забезпечення обміну даними про фінансові рахунки та звіти в розрізі країн дозволяє виявляти приховані активи українських резидентів у зарубіжних фінансових установах та аналізувати схеми зниження оподаткування. Розробка спеціалізованих ІТ-рішень для автоматизації процесів запитів та відповідей забезпечує оперативність міжнародної кооперації та створює надійну доказову базу для здійснення контролю трансфертного ціноутворення, виплат пасивних доходів та діяльності контрольованих іноземних компаній. Ця система значно ускладнює можливості використання інформаційної асиметрії між юрисдикціями для цілей податкової оптимізації [61].

Впровадження сучасних технологій обробки та аналізу великих даних у сфері трансфертного ціноутворення, включаючи системи SAF-T UA та електронного аудиту, створює нові можливості для виявлення порушень принципу "витягнутої руки" у міжнародних операціях. Використання алгоритмів машинного навчання та аналітики великих даних дозволяє податковим органам ефективніше ідентифікувати ризикові операції та проводити поглиблений аналіз відповідності цін у контрольованих операціях ринковим умовам. Автоматизація процесів аналізу трансфертного ціноутворення забезпечує масштабування

контрольних заходів та підвищує якість відбору об'єктів для детальної перевірки [61].

Розробка еталонної моделі конвенції для гармонізації всіх двосторонніх угод про уникнення подвійного оподаткування відповідно до стандартів ОЕСР становить стратегічний напрям удосконалення міжнародного податкового права України. Уніфікація договірної бази зменшує можливості для податкового арбітражу та забезпечує більш ефективне застосування міжнародних механізмів протидії ухиленню від оподаткування. Приведення національного законодавства у відповідність до найкращих міжнародних практик створює передумови для ефективної участі України у глобальних ініціативах з протидії розмиванню податкової бази та переміщенню прибутків [61].

Комплексна реалізація зазначених заходів деофшоризації створює нове регуляторне середовище, яке суттєво ускладнює використання офшорних структур для виведення прибутку з-під оподаткування в Україні. Бізнес-структури мають адаптуватися до посилених вимог звітності, прозорості операцій та економічного обґрунтування міжнародних угод, що вимагає перегляду існуючих моделей податкового планування та міжнародної структуризації активів. Ефективність системи деофшоризації залежатиме від якості імплементації технологічних рішень, професійної підготовки податкових органів та послідовності застосування нових правил у практиці податкового адміністрування [61].

Висновки до розділу 2

Перевагами використання офшорних фінансових центрів є конфіденційність управління фінансами (забезпечення конфіденційності інформації щодо кількості інвестицій та власника), зниження податкового навантаження (наприклад, нульові податкові ставки або від 1% до 5% оподаткування, що в рази менше ніж у власній країні), захист від економічних та

політичних ризиків у власній країні. Проте, також існують ризики, пов'язані з використанням офшорних центрів, такі, як: незаконне відмивання грошей (агресивні підходи до виведення капіталу), втрата контролю над фінансами, фінансування тероризму та корупція, втрата довіри соціуму. З метою уникнення ризиків необхідно ретельно дослідити офшорний центр виведення капіталу, а також дотримуватися всіх законів та правил.

Провідними механізмами функціонування офшорних юрисдикцій є метод сходинок, кредитна схема, трансферне ціноутворення, використання податкових гібридів, виплата роялті, механізм «подвійного ірландського з голландським сендвічем», а також звичайне податкове планування та агресивні підходи тощо. Найбільш популярні схеми зменшення податкового навантаження часто можуть бути поєднані між собою, утворюючи складні механізми вищого рівня складності.

В період з 2016 по 2019 роки з України було виведено 11 811,9 млн дол. США інвестицій. Така тенденція пов'язана зі сприятливими економічними умовами та низьким відсотком оподаткування. Найбільшим офшорним центром для виведення українських інвестицій є Кіпр. Виведення прямих інвестицій в офшорні зони негативно впливає на економічні показники держави. Загалом, це призвело до несплати податків у державний бюджет, постійне зростання дефіциту та негативних показників відношення дефіциту бюджету до ВВП. Отже, функціонування офшорних зон негативно позначається на стані української економіки, оскільки держава втрачає величезні кошти, котрі не надходять до Держбюджету, що засвідчує необхідність запровадження ефективної політики протидії офшоризації економіки, посилення контролю за фінансовими потоками, а також розвитку умов, які зроблять економічне середовище країни більш конкурентоспроможним і привабливим для внутрішніх інвестицій.

Основним завданням для України є зменшення втрат капіталу, який виходить за кордон. З цією метою Україні необхідно збільшити ефективність контролю за утворенням трансфертних цін, що є важливим каналом для

нелегального та легального переміщення капіталу в офшорні зони; запровадити законодавство щодо визначення статусу «національної компанії», яка буде відповідати встановленим критеріям; запровадити в Україні процеси деолігархізації, демонополізації та децентралізації, тобто встановлення чесних і конкурентних «правил гри» для всіх без винятку бізнес-структур; визначити зміну факторів, що сприяють привабленню капіталу в країну; реалізувати посилення відповідальності за порушення податкового законодавства; запровадити спрощення значної кількості податкових інструкцій, виконати скасування ряду валютних обмежень, які стосуються взаємодії українських підприємств з іноземними контрагентами тощо.

ВИСНОВКИ

Здійснивши аналіз офшорних фінансових центрів у глобальному русі капіталів, зроблено такі висновки:

1. Офшорні фінансові центри представляють собою спеціалізовані юрисдикції, що зосереджуються на обслуговуванні нерезидентів через надання мінімальних податкових ставок, високого рівня конфіденційності та ліберального регулювання фінансової діяльності. Характерною ознакою офшорних фінансових центрів є непропорційний обсяг зовнішніх фінансових активів порівняно з розміром власної економіки, що перевищує світові середні показники щонайменше утричі, перетворюючи їх на транзитні вузли глобального руху капіталів. Історичний аналіз демонструє, що перші прообрази офшорних режимів виникли ще в античності на острові Делос, проте класичні сучасні офшорні фінансові центри почали формуватися наприкінці XIX століття завдяки співпраці Панами та Ліберії з судновласниками. Подальший розвиток відбувся у британських колоніях Карибського басейну у 1930-х роках. Основними передумовами виникнення стали зростання податкового навантаження у розвинених країнах, інтернаціоналізація бізнесу та потреба у створенні інструментів міжнародного податкового планування. Сучасна наукова парадигма визначає офшор як юрисдикцію, що надає нерезидентам можливості уникнення частини податкових зобов'язань через ліберальне законодавство, гарантуючи конфіденційність власників компаній та захист активів. Передумовами виникнення офшорних фінансових центрів є глобалізація фінансових ринків, міждержавна конкуренція за іноземний капітал, наявність спеціалізованого законодавства, сприятливий політичний клімат, розвиток телекомунікаційних технологій та високий попит на фінансову конфіденційність.

2. Правовий режим офшорних фінансових центрів базується на спеціалізованих корпоративних законах, включаючи Business Companies Act, International Business Companies Act та Companies Ordinance, які дозволяють

реєстрацію компаній у форматах International Business Company або Exempted Company. Ці структури звільняються від оподаткування в обмін на обмеження ведення бізнесу у країні-реєстраторі. Міжнародне регулювання офшорних фінансових центрів здійснюється через механізми Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей, Організації економічного співробітництва та розвитку та Міжнародного валютного фонду. У 1989 році було створено FATF для розробки стандартів протидії відмиванню грошей, а ОЕСР визначила критерії ідентифікації офшорних фінансових центрів, включаючи відсутність або номінальний рівень оподаткування, низьку прозорість, недостатній обмін інформацією та відсутність суттєвої економічної діяльності. У період 1998-2000 років Міжнародний валютний фонд запровадив Програму офшорних фінансових центрів, яка передбачає самооцінювання радою експертів, оцінювання відповідності міжнародним стандартам та комплексний аналіз ризиків. Результатом стало ухвалення багатьма офшорними фінансовими центрами нових законів щодо боротьби з відмиванням коштів і фінансуванням тероризму, створення фінансових розвідок, приєднання до Групи Егмонт та імплементація Багатосторонньої конвенції ОЕСР для протидії розмиванню податкової бази.

3. Офшорні фінансові центри виконують важливі функції у глобальній фінансовій системі, обслуговуючи міжнародні валютно-фінансові та кредитні операції, сприяючи акумуляції позичкових капіталів, розвитку страхування, аудиторських, консалтингових та супутніх послуг. Позитивний вплив проявляється у залученні іноземного капіталу, зростанні зайнятості, розвитку інфраструктури та забезпеченні додаткових податкових надходжень через ліцензійні збори. Водночас діяльність офшорних фінансових центрів породжує значні негативні наслідки, включаючи розмивання податкової бази у країнах-донорах, укриття коштів від законного оподаткування, стимулювання тіньової економіки, посилення корупційних ризиків та створення загроз фінансовій стабільності через ефект занадто великий щоб збанкрутувати. Додатковою проблемою є збереження дискримінаційного обміну інформацією між

юрисдикціями. За оцінками організації Oxfam, щорічні втрати країн, що розвиваються, через ухилення від оподаткування складають близько 124 мільярдів доларів США, а обсяги нелегальних переказів в офшорні фінансові центри досягають 800 мільярдів євро на рік. Офшорні фінансові центри також сприяють зниженню точності макроекономічного прогнозування у країнах-донорах та можуть призводити до зростання безробіття через відтік капіталу.

4. Аналіз переваг використання офшорних фінансових центрів демонструє, що нульові або мінімальні податкові ставки залишаються основною привабливістю класичних юрисдикцій, таких як Кайманові острови, Багами, Британські Віргінські острови та Бермуди. Територіальний принцип оподаткування, застосований у Сейшельських островах, Джерсі та Гернсі, звільняє від податків доходи, отримані за межами території реєстрації. Ліберальне валютно-кредитне законодавство дозволяє здійснювати операції в іноземній валюті без жорстких обмежень, а висока конфіденційність забезпечується через анонімність власників шляхом використання трастів, фондів взаємних інвестицій та інших структур. Ризики використання офшорних фінансових центрів включають ухилення від оподаткування через концентрацію капіталу, що призводить до втрат у бюджетах держав-донорів. Негативний вплив на фінансову стабільність виникає через великі холдингові структури з настільки значними активами, що їх банкрутство може мати каскадний ефект на глобальні ринки. Нездатність контролювати кінцевого бенефіціара через високу конфіденційність ускладнює ідентифікацію реальних власників компаній, що сприяє корупції та відмиванню коштів. Трансфертне ціноутворення використовується компаніями для штучного заниження оподатковуваної бази в країнах виробництва.

5. Механізми функціонування офшорних фінансових центрів у світовій економіці базуються на їх ролі посередників між країнами-донорами капіталу та світовими фінансовими ринками, надаючи платформи для акумуляції та переадресації потоків коштів. Завдяки ліберальному режиму валютних операцій вони сприяють зниженню трансакційних витрат та прискорюють перерозподіл

ресурсів у глобальному масштабі. Основними інструментами є холдингові структури, що дозволяють централізовано керувати активами групи компаній та мінімізувати податки. Фінансові посередники, включаючи офшорні банки, страхові компанії та фонди капіталу, пропонують кредитні, депозитні та інвестиційні продукти нерезидентам на пільгових умовах. Трасти та фонди забезпечують захист і передачу багатства, гарантуючи конфіденційність бенефіціарів. Сек'юритизація та створення цільових компаній використовуються для розподілу ризиків і приховування кінцевих власників. За допомогою цих механізмів офшорні фінансові центри забезпечують оптимізацію податків через зниження ефективної ставки оподаткування прибутку, дивідендів та роялті, конфіденційність власництва та фінансових потоків, стабілізацію капіталовкладень та гнучкість в інвестуванні через спеціалізовані структури та інноваційні продукти, здатні швидко адаптуватися до мінливих ринкових умов.

6. Український бізнес широко використовує офшорні фінансові центри як інструмент податкового планування, зокрема для виведення прибутків через внутрішньогрупові позики, роялті та дивіденди. Це призводить до розмивання податкової бази в Україні, зменшуючи надходження до державного бюджету та відмиваючи частину доходів через транзитні структури. Основні напрями деофшоризації українського бізнесу включають посилення вимог до розкриття кінцевих бенефіціарів через запровадження публічних реєстрів прав власності корпорацій і трастів. Удосконалення податкового законодавства передбачає скасування пільгових режимів для офшорних структур, введення антиофшорних правил щодо трансфертного ціноутворення та обмеження визнання витрат від пов'язаних осіб в офшорних фінансових центрах. Міжнародне співробітництво вимагає інтенсифікації обміну інформацією з ОЕСР та Європейським Союзом через механізми Common Reporting Standard та BEPS для відстеження потоків капіталу та доходів нерезидентів. Розвиток фінансового сектору передбачає створення національних хабів у вигляді інвестиційних парків та спеціальних економічних зон з прозорим регулюванням і привабливими умовами для бізнесу. Підвищення прозорості корпоративного управління включає введення

обов'язкових аудиторських перевірок та відкриття фінансових звітів українських компаній з транснаціональною структурою. Освітні та консультаційні програми спрямовані на інформування підприємців про ризики офшорних схем та надання рекомендацій щодо альтернативних легальних інструментів оптимізації податків у межах національного законодавства. Український бізнес часто реєструє холдинги та компанії в таких юрисдикціях, як Кіпр, Британські Віргінські острови, Панама, Сейшели та Маврикій, що призводить до скорочення інвестицій у розвиток інфраструктури та соціальних програм. Для досягнення балансу необхідно створити національні умови, конкурентні та водночас прозорі для інвесторів, що стимулюватиме український бізнес утримувати активи всередині країни та сприятиме економічній стабільності.

На підставі проведеного аналізу, вважаємо доцільним зазначити, що офшорні фінансові центри продовжують залишатися неоднозначним явищем у глобальній економіці: їхня роль у сприянні прискоренню руху капіталу, розвитку фінансових технологій і створенні ринкових можливостей не викликає сумнівів, але водночас ці ж фактори породжують системні ризики — податкові втрати країн-донорарів, зростання нерівності, зниження прозорості фінансових потоків і загрози фінансовим кризам. Для мінімізації негативних наслідків та досягнення стійкого економічного розвитку критично важливо поєднувати жорстке міжнародне регулювання (FATF, BEPS, CRS) із розвитком національних інструментів, що стимулюватимуть бізнес залишатися в правовому полі своїх держав. Такі заходи забезпечать балансове співіснування інтересів держав, транснаціональних корпорацій і кінцевих бенефіціарів без шкоди для загальної фінансової стабільності й соціальної справедливості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антологія офшорів: Путівник по українській офшорній павутині. URL: https://voxukraine.org/longreads/panama/index_ua.html (дата звернення: 15.05.2025).
2. Бевза Д.О. Правова характеристика офшорних зон та антиофшорного регулювання: *Україна та світ. Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. №8. URL: http://www.lsej.org.ua/8_2020/18.pdf (дата звернення: 03.10.2022).
3. Бозуленко О. К. Роль офшорної фінансової діяльності у світовій фінансовій системі. *Економіст*. 2010. № 1. С. 51–53.
4. Васильців Т. Г., Левицька О. О., Василечко Н. В. Удосконалення інституціонального забезпечення державної політики протидії ухиленню від сплати податків з використанням офшорних юрисдикцій в Україні. *Економіка та держава*. 2020. № 3. С. 17–22.
5. Гамбаров Г. Д. Механізм міжнародно-правового співробітництва у сфері боротьби з офшорними схемами ухилення від сплати податків. *Фінансове право*. 2013. № 3 (25). С. 18–21.
6. Глова В., Мадяра К. Аналіз офшорних схем тінізації економіки. *Наукові заходи Юридичного факультету Західноукраїнського національного університету*. 2024. №3. С. 44–47.
7. Головченко А.В. Використання офшорів українським бізнесом. *Бізнесжурнал*. 2014. № 07(220). URL: https://issuu.com/businessmagazine/docs/2014_07 (дата звернення: 15.04.2025).
8. Горбач Л. М., Плотніков О. В. Міжнародні фінанси: підручник. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2019. 528 с.
9. Давиденко Н.М., Войцехівська С.І. Офшоризація економіки в контексті забезпечення фінансової безпеки України. *Підприємництво та інновації*. 2022. Вип. 22. С. 67–72.

10. Державна служба статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 15.05.2025).
11. Директива Європейського Парламенту та Ради (ЄС) 2018/843 від 30 травня 2018 року про внесення змін до Директиви (ЄС) 2015/849 про запобігання використанню фінансової системи для цілей відмивання грошей або фінансування тероризму та про внесення змін до директив 2009/138/ЄС і 2013/36/ЄС. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2018/843/oj> (дата звернення: 15.04.2025).
12. Директива Європейського Парламенту та Ради (ЄС) 2015/849 від 20 травня 2015 року про запобігання використанню фінансової системи для цілей відмивання грошей або фінансування тероризму, що вносить зміни до Регламенту (ЄУ) № 648/2012 Європейського Парламенту і Ради, а також 57 скасовує Директиву 2005/60/ЄС Європейського Парламенту і Ради та Директиву Комісії 2006/70/ЄС. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=celex%3A32015L0849> (дата звернення: 15.04.2025).
13. Добрянська М.А. Концепція поняття «офшорний фінансовий центр» як об'єкта міжнародного фінансового права. URL: http://212.3.124.102/file/zbirnik_2021.pdf#page=23 (дата звернення: 15.04.2025).
14. Драчов О.В. Європейські стандарти в сфері правового регулювання ринку фінансових послуг. *Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні міжнародні відносини: актуальні проблеми теорії і практики»*. Т. 1. С. 145–153.
15. Заяць О. Міжнародна економічна інтеграція як передумова трансформації глобальної конкурентної сили. *Sciences of Europe*. 2020. С. 26–30. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/35808> (дата звернення: 15.05.2025).
16. Заяць О. І., Манцулич Д. Л. Тенденції та механізми функціонування міжнародного офшорного бізнесу: Еволюція, регуляторні рамки та

- глобальні економічні впливи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. Випуск 53. 2024. С. 20–26. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2024-53-3> (дата звернення: 15.05.2025).
17. Історія виникнення та розвитку офшорних юрисдикцій. URL: <http://locman.com.ua/history.html> (дата звернення: 15.04.2025).
18. Карлін М. І. Причини, проблеми та шляхи регулювання діяльності офшорів у світовій фінансовій системі. *Історія народного господарства та економічної думки України: зб. наук. праць*. Вип. 50. Київ: ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України». 2017. С. 236–250.
19. Колісник Г. М., Моленда А. Р. Офшори та перспективи їх застосування у трансферному ціноутворенні. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. 2025. №1 (65). С. 134–141.
20. Конвенція Ради Європи про запобігання тероризму (ратифікована Україною 31.07.2006 р.). URL: https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_712. (дата звернення: 15.05.2025).
21. Кондрат І., Папірник С. Офшорні фінансові центри: особливості функціонування та вплив на вітчизняну й світову економіку. *Економіка та суспільство*. 2022. №37. С. 1–7.
22. Копитко М. І., Вінічук М. В. Використання офшорних зон як спосіб ухилення від оподаткування. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2021. №1 (61). С. 79–88.
23. Король М., Перец М., Нам'як Ю. Офшорні фінансові центри у глобальному русі капіталів. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2025. №1 (16). С. 99–103.
24. Кращі 44 офшорних зон світу: як вибрати, список країн і їх переваги. Топ – 10 найкращих офшорів 2023 року. URL: <https://worldbank.org.ua/4010-krashchi-44-ofshornikh-zon-svitu.html> (дата звернення: 15.05.2025).

25. Кухарик В. В., Фаримець В. Сучасний стан розвитку офшорного бізнесу у світі. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2020. № 1 (7). С. 21–40.
26. Лебідь О. В., Гаркуша В. О. Особливості діяльності офшорних зон та їх роль у системі світових фінансових центрів. *Бізнес Інформ*. 2019. №11. С. 290–296.
27. Леган І. М., Супрунова І. В. Офшорні юрисдикції як інструмент тінізації економіки та транснаціональної злочинності. *Право та державне управління*. 2021. №2. С. 133–139.
28. Ливдар М. В., Ярошевич Н. Б., Романик В. І. Еволюція та сучасні особливості світової офшорної системи та вплив на Україну. *Інфраструктура ринку*. 2019. №38. С. 346–353. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/38_2019_ukr/56.pdf (дата звернення: 15.05.2025).
29. Луцишин З., Мехтієв Е. Офшорні фінансові центри у глобальному русі капіталів. *Міжнародна економічна політика*. 2017. № 2. С. 62–94.
30. Луцишин З., Южаніна Н., Фролова Т., Мазур М., Перебийніс Д. Сучасна офшоризація бізнесу у конструкті національної фіскальної безпеки. *Міжнародна економічна політика*. 2019. №1. С. 70–112.
31. Макаренко М., Іванова Л. Сучасні офшорні юрисдикції: можливості і переваги для бізнесу. *Економіка та суспільство*. 2021. № 32. С. 1–8.
32. Максименко А.В. Офшорні механізми в європейському оподаткуванні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Випуск 14. Частина 2. С. 24–27.
33. Мартиненко В. О., Гордієнко В. П. Аналіз функціонування офшорних зон та шляхи подолання наслідків їх негативного впливу на економіку України. *Економіка і суспільство*. 2018. №15. С. 154–160.
34. Миценко, І.М., Бабець І.Г. Трансформація системи управління зовнішньоекономічною та інвестиційною безпекою України в умовах глобалізації: монографія. Центральнотехніч. ун-т. Кропивницький: Поліграф-Сервіс, 2021. 464 с.

35. Міністерство Фінансів України. URL: www.minfin.gov.ua/ (дата звернення: 15.05.2025).
36. Москаленко Н. В., Горкавчук С. А. Офшорний бізнес: наслідки для фінансової системи України та шляхи його запобігання. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка*. 2014. Вип. 1 (2). С. 124–127.
37. Насипайко Д.С., Резніченко О.О. Глобалізація та тенденції міжнародної торгівлі. *Фінансово-кредитний механізм розвитку економіки та соціальної сфери*: матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. 9 грудня 2021 р., м. Кропивницький. Київ: «Ексклюзив-Систем», 2021. С. 73–75.
38. Національний банк України. URL: <https://www.bank.gov.ua/control/uk/index> (дата звернення: 15.05.2025).
39. Онищенко С. В. Бюджетна безпека України: сутність, загрози та шляхи забезпечення: монографія. Київ: Знання України, 2017. 320 с.
40. Організація економічного співробітництва та розвитку: офіційний сайт. URL: <https://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=5988> (дата звернення: 15.04.2025).
41. Офіційний сайт Міністерства економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA> (дата звернення: 15.05.2025).
42. Пешко А. В. Офшорний бізнес як складова світової економіки. *Економіка та підприємництво*. 2016. № 3. С. 233–236.
43. План дій BEPS: ключові аспекти для України / Міністерство фінансів України. URL: https://www.mof.gov.ua/storage/files/2020_BEPS.pdf (дата звернення: 15.05.2025).
44. Розробка офшорних схем. URL: <https://fbs-tax.com/uk/tax-planning/the-development-of-offshore-schemes/> (дата звернення: 15.05.2025).
45. Сардак С.Е., Ситнік А.І. Вплив офшорних зон на економіку держави. *Інфраструктура ринку. Світове господарство і міжнародні економічні відносини*. 2018. Вип. 25. С. 52–57.

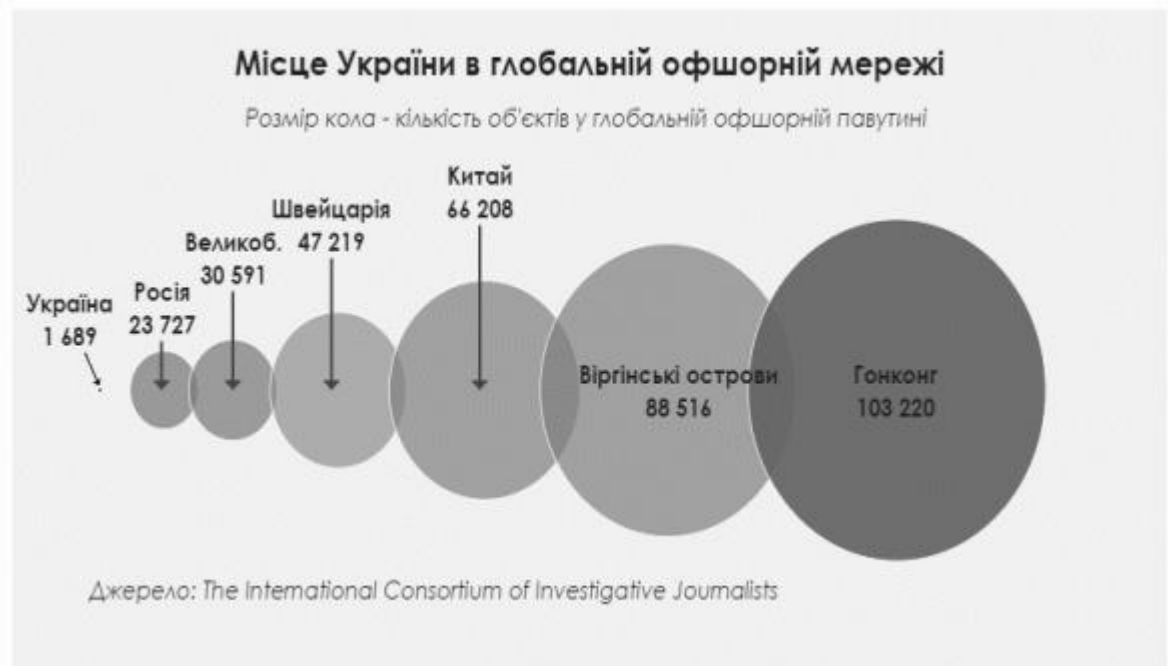
46. Сіденко С. Сучасні тенденції розвитку міжнародних фінансових центрів.
URL: https://www.researchgate.net/profile/Svitlana-Sidenko/publication/372803477_Modern_Trends_in_the_Development_of_International_Financial_Centers/links/64f4d30e4c70687b8ece4579/Modern-Trends-in-the-Development-of-International-Financial-Centers.pdf (дата звернення: 15.05.2025).
47. Слав'юк Н.Р., Загорулько В.С. Проблеми офшоризації в міжнародній економічній системі. 2021. *Міжнародні економічні та суспільні відносини*: стан, проблеми, перспективи розвитку: монографія / за ред. Л. М. Савчук, М. В. Корнєєва. Дніпро: Пороги, 2021. Розд. 3.4. С. 110–132.
48. Столяров В.Ф., Островецький В.І. Становлення та розвиток офшорної діяльності резидентів України. *Економічний вісник Донбасу*. 2016. № 1 (43). С. 68–82.
49. Товкун І. М. Міжнародно-правові засоби функціонування офшорних фінансових центрів. *Проблеми законності*. 2013. №123. С. 115–126.
50. Токменко В. В. Сучасний стан та тенденції глобального регулювання офшорного бізнесу. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2014. Вип. 8. ч. 6. С. 35–38.
51. Чеберяко О. В. Сутність офшорної фінансової діяльності та її вплив на економіку України. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2014. №118 (2). С. 46–59.
52. Черленяк І. І., Дюгованець О. М. Міжнародний офшорний бізнес та глобальна фінансова система. *Проблеми економіки*. 2014. № 2. С. 24–29.
53. Шутова О. С. Правова природа офшорних зон. *Часопис Київського університету права*. 2012. №2. С. 143–146.
54. Campbell J. Irish budget: Michael Noonan is to abolish “Double Irish” tax structure. BBC News. URL: <http://www.bbc.com/news/world-europe-29613065> (дата звернення: 15.05.2025).
55. Corporate Loss Utilisation through Aggressive Tax Planning. OECD Publishing.
URL:

- http://uscib.org/docs/Corporate_Loss_Utilisation_through_Aggressive_Tax_Planning.pdf. (дата звернення: 15.05.2025).
56. Lane P. R. The History of Tax Havens: Cross-Border Investment in Small International Financial Centers / Philip R. Lane, Gian Maria Milesi-Ferretti // IMF Working Paper. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2010/wp1038.pdf> (дата звернення: 15.05.2025).
57. Stiglitz J., Pieth M. Overcoming the Shadow Economy. *Friedrich-Ebert-Stiftung, Global Policy and Development*. №3. Berlin. 2016. 25 p.
58. Zoromé A. Concept of offshore financial centers: in search of an operational definition. International Monetary Fund. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2007/wp0787.pdf> (дата звернення: 15.04.2025).
59. The OECD work on Tax Havens / By Mr. Jeffrey Owens, Head Centre for Tax Policy and Administration Organization for Economic Cooperation and Development. URL: <https://www.oecd.org/> (дата звернення: 15.04.2025).
60. United Nations. URL: <https://www.un.org/en> (дата звернення: 15.04.2025).
61. НАЦІОНАЛЬНА СТРАТЕГІЯ ДОХОДІВ ДО 2030 РОКУ. URL: https://www.mof.gov.ua/storage/files/%D0%9D%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0_%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F_%D0%B4%D0%BE%D1%85%D0%BE%D0%B4%D1%96%D0%B2_2030.pdf
62. Іноземні інвестиції в Україну 2024: Чистий приплив \$3,8 млрд. *Finway*. URL: <https://finway.com.ua/chystyj-pryplyv-inozemnyh-investytsij-ukrayinu/>
63. Офшорні фонди: регулювання 2025 року. URL: <https://ybcase.com/ua/company-services/funds/offshore-fonds-regulirovanie-2025-goda>

ДОДАТКИ

Додаток А

Місце України в глобальній офшорній мережі

Додаток Б

Невідповідність даних бенефіціарних власників компаній з Єдиного державного реєстру

